

4535

ԱՐԱԿԱՐԹԻՒՆԻ
ԱՆՎԵՐԲԻԹԵԱՆՑ
Ն.ՏԵՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԱԻԱԶԻՆ ՏԱՐԲ

ԱՅԻԲԵ ՆՈՒԱՆ

ԵՒ

ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՏԱՐԱՆ

տխրահասակ Մանուկներու համար

Իստեփանայ ժանկավարժական նորանոր պահանջեաց համաձայն

Վ.ՆՅԱՍԱԿՆԵՐՈՒ ՏՊԱԳՂԱԹԻՒՆ

معارف و عمومی نظارت جلیله سنک رختخانه سیه طبع اوله

99-8

1895

5-45

2078
SAZU2

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ
Ն. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

491 99-8

ԱԻԱԶԻՆ ՏԱՐԻ

S-45

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ԵՒ

ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Pharmaceutisches Waarenhandlung համար

Բաբեփոխեալ մանկավարժական նորանոր պահանջմանց համաձայն

ՎԵՇՏԱՍԱՆՆԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

معارف عمومی نظارت جلیه سنک رخصتنامه سیه طبع اولشدر

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Թ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Ֆիննաներար Կոզուու, Թի 27

1895

2010

քիւններու որք թէ՛ կը գրաւեն մանկսին եւ թէ՛ կը զարգացնեն զայն միանգամայն :

Մեր միտքը լաւ բացատրելու համար, կը դնենք հոս դաս մը իւր բոլոր մանրամասնութիւններով :

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՍ

Շուն

1. Բարոյախօսական դաս : — Ուսուցիչը կը պարտէ և պարտել կոչուող հետեւեալ առակը .

Շուն մը կար : Օր մը այս շունը՝ բերանը կտոր մը միս առած, կ'ուզէր անցնիլ կամուրջէն : Յանկարծ վար նայեցաւ ջրին եւ տեսաւ որ ուրիշ շուն մ'ալ կ'անցնէր անոր մէջէն, նոյնպէս մեծ կտոր մը միս առած բերնին մէջ : Շան ազահութիւնը շարժեցաւ . սկսաւ հաչել եւ վար ցատկելով կամուրջէն՝ ուղեց միւսին ձեռքէն խլիլ մսի կտորը :

Քայց տե՛ս ի՞նչ պատահեցաւ . շունը հաչելու եւ վար ցատկելու պահուն բերնէն ձգած էր մսի կտորը զոր ջուրերը քշեցին տարին անմիջապէս, որով ջրին մէջ ո՛չ ուրիշ շուն գտաւ եւ ո՛չ ալ մսի կտոր . կենդանին խաբուեր էր իր շուքէն : Ազահութիւնը իւր ունեցածէն զրկեց զայն այսպէս :

2. Իրազնական դաս .

Խօսակցութեան ձեւով եւ հետեւեալ հարցումներու միջոցաւ ծանօթանալ շանը — առակին :

Ո՞ր տեղ կ'ապրի շունը : Ի՞նչ կ'ուտէ նա : Ի՞նչ տեսակ կենդանի կարելի է կոչել շունը իւր ապրելու տեղին նայելով, իսկ կերածի՞ն նայելով : Քանի՞ մասէ կազմուած է շան մարմինը : Որո՞նք են այդ մասերը . շան գլխուն վրայ ի՞նչ կը տեսնենք . գլուխն ինչո՞վ միացած է բունի հետ . ի՞նչպէս բուն ունի շունն . հետեւը ի՞նչ ունի . ի՞նչպէս կ'անուանենք շան ստորին մասերը . քանի՞ ոտք ունի նա . ի՞նչ մասերէ կազմուած են ոտքերը : Իւրաքանչիւր թաթի վրայ քանի՞

մատ ունի . ինչո՞վ զինուած են մատները . շունը ոտքերուն նայելով ի՞նչ տեսակ կենդանի կը կոչուի : Ի՞նչու կը վախնանք մենք շունէն . ի՞նչով կը խածնէ նա . քանի՞ ժանիք ունի :

Խօսակցութեան արդիւնք պէ՛տ է լինի մօտաւորապէս հետեւեալը .

Շունը կ'ապրի տան մէջ . նա կ'ուտէ հաց եւ կաթ , բայց աւելի կը սիրէ միօր . — նա ընտանի մասկեր կենդանի է : Շան մարմինը կազմուած է չորս մասերէ՝ գլուխ, պարանոց, բուն , ոտներ : Շան գլխուն վրայ մենք կը տեսնենք բերան , քիթ , աչքեր եւ ականջներ : Շան գլուխը բունին հետ միացած է պարանոցով . նորա բունը կլոր է . բնին ետեւը նա ունի երկար պոչ : Շան ստորին մասերը կը կոչուին ոտքեր . նա ունի չորս ոտք . մէն մի թաթի վրայ չորս-չորս մատներ ունի , որք զինուած են սուր-սուր եղունգներով — ձանկերով : Ոտքերուն նայելով շունը չորքոտանի կենդանի կը կոչուի . շունը իր սուր ժանիքներով կը խածնէ մարդիկը , ահա ատոր համար է որ կը վախնանք իրմէ : Շունն իւրաքանչիւր ծնօտի վրայ ունի երկու ժանիք :

3. Կարդալ-գրել, որ ունի երեք ստորաբաժանումներ .

Ա. Վերլուծութիւն առարկայի անուան — շուն :

— Մենք ի՞նչ զննեցինք , Յակոբ : Մենք զննեցինք շունը իբրեւ առարկայ , իսկ այժմ կը քննենք նորա անունը — շուն — իբրեւ բառ : Իբրեւ առարկայ զննելու միջոցին՝ մենք նայեցանք շան , մենք զիտեցինք զայն աչքերով . ուրեմն զննութիւնը կատարեցինք տեսանելիաց միջնորդութեամբ : Իսկ այժմ շունը չ'կայ այլ եւս . մենք կ'ուզենք խօսիլ նորա անուան — շուն բառի վրայ : Արդեօք առարկայի անունն եւս կարելի է քննել տեսողութեան միջոցաւ : Ուրեմն ի՞նչպէս կամ ինչի՞ միջնորդութեամբ զննենք շուն բառը :

— Ահա՛ ինչպէս : Երբ մենք զննեցինք շունը , նա մեր աչաց առջին էր , մենք զայն կը տեսնէինք աչքով . իսկ այժմ շան հետ գործ չ'ունինք մենք այլ եւս . այժմ միայն

պէտք է իմանանք թէ ի՞նչպէս է շինուած այդ առարկայի անուանը շա՛տ բառը . իսկ զայդ հասկնալու համար պէտք է լաւ լսենք . — չ' չ' չ' (հնչիւնը իրար կը կպցնէ առանց շտառի օգնութեան եւ կ'արտասանէ զայն ատամանց միջեւէն) : Բոլոր բառն ըսի՞ . Պետրո՛ս, ըսէ՛ միեւնոյն հնչիւնը : Մարգի՛ս, դու ըսէ՛ . Գառնի՛կ, դու . . . : Ըսէ՛ք ամէնքդ ՚ի միասին : Այժմ լաւ միտ դրէ՛ք . կարո՞ղ եմ բաց բերանով եւ պարզ ու երկար ձայնով արտասանել այդ հնչիւնը : Փորձե՛նք (կը փորձէ եւ փորձել կուտայ) : Ուրեմն շ խուլ ձայն է . նա դժուար կը հնչուի :

Լա՛ւ , լսեցէ՛ք հիմայ :

Շո՛ւ ո՛ւ ո՛ւ : Այժմ բոլո՞ր բառն ըսի : — Ոչ , կէսը , մի-
այն երկու մասը , երկու հնչիւնը : Հիմա դու ըսէ՛ , Գրիգո՛ր .
դո՛ւ , Կարապե՛տ : Ամէնքդ միասին ըսէ՛ք : Յակո՛բ , ըսէ՛
առաջին հնչիւնը . Գառնի՛կ , ըսէ՛ երկրորդը . Մկրտի՛չ , կրկնէ՛
երկուքն ալ , զի՛ր իրարու ետեւ . հիմա կարճ ըսէ՛ : Լաւ ,
հիմա լսեցէ՛ք . դուք կը տեսնէք որ այդ երկու հնչիւնները
կարելի է երկու հնչել — շ շ շ — եւ կարելի է կարճ
ալ ըսել — շ : Այժմ դո՛ւ , Յովհաննէս , զի՛ր հնչիւնները
իրարու ետեւ , ըսէ՛ զանոնք կարճ , միացած : — Մինա՛ս ,
ըսէ՛ միայն առաջին հնչիւնը : Մկրտի՛չ , դու ալ երկրորդը
ըսէ՛ : Կարապե՛տ , ըսէ՛ երկրորդը , յետոյ առաջինը . երկարցո՛ւր ,
միացո՛ւր : Ըսէ՛ք ամէնքդ միասին երկրորդ հնչիւնը , յետոյ
առաջինը . երկարեցէ՛ք , այժմ կարճեցէ՛ք . ի՞նչ ունեցա՞ք :
— ո՛ւ . ի՞նչ կը նշանակէ ո՛ւ :

Այժմ կրկին մտիկ ըրէ՛ք . շ ու ն ն ն : Հիմա բոլոր բառը
ըսի՞ թէ ուրիշ բան մնաց : — Բոլորը : — Ուրեմն քանի՞
ձայն կայ շա՛տ բառին մէջ : Ըսէ՛ , Գառնի՛կ , առաջինը . դո՛ւ ,
Կարապե՛տ , ըսէ՛ երկրորդը , առաջինը : Յակո՛բ , երկար հնչէ՛
Մինասի ըսած բոլոր հնչիւնները . կրկնեցէ՛ք ամէնքդ . այժմ
կարճեցէ՛ք . ի՞նչ ունեցանք . Կարապե՛տ . — ո՛ւ : ի՞նչ կը
նշանակէ նուշ :

բ . Հնչիւններու համեմատութիւնը .

Այժմ քննենք ամէն մի հնչիւնն առանձինն .

Քանի՞ հնչիւն կայ շա՛տ բառի մէջ : Ո՞րն է առաջինը ,
ո՞րն է երկրորդը , երրորդը : — Այդ ձայներէն ո՞րն աւելի
պարզ կը հնչուի , իսկ ո՞րը խուլ :

— Լա՛ւ . ուրեմն ո՛ւ պարզ կը հնչուի , կարող ենք զայն
զիւրաւ արտասանել , նա որոշ ձայն ունի . իսկ շ եւ ն խուլ
ձայն կը հաննէ , չ'ենք կարող զանոնք զիւրաւ , պարզ ու
բարձր արտասանել . անոնք որոշ կը հնչուին , կարծես
կը խեղդուին ատամանց մէջ :

Ուրեմն այդ հնչիւններէն միոյն անուն կուտանք մենք
ձայն ունեցող — յայտարար , իսկ միւսներուն ձայն չ'ունեցող
— Բարձր : Ձայնաւոր հնչիւն որո՞ւ կ'ըսենք . Գիրգո՛ր .
իսկ որո՞նց կ'ըսենք բաղաձայն հնչիւններ , Գառնի՛կ , Ըսէ՛ք
ամէնքդ ձայնաւոր հնչիւնը , այժմ առաջին բաղաձայն հնչիւնը .
— այժմ վերջինը : (Ուսուցիչը պէտք է աշխատի որ շ եւ ն
հնչիւնները արտասանելու ժամանակ աշակերտք շ ձայնը
չ'կպցնեն անոնց , այլ ատամանց միջեւէն արտասանեն . ն հնչ-
իւնը պէտք է արտասանել երկու — շ — ի մէջ , առանց
— շ — երու ձայնը զգալի ընելու սակայն . միեւնոյն կերպիւ
պէտք է արտասանել նաեւ միւս բաղաձայնները :)

գ . Ծանօթ հնչիւնը անձանօթ բառերու մէջ .

Այժմ լսեցէ՛ք , տղայք , թէ ի՞նչ բառ կ'ըսեմ ձեզ . —
Տու՛կ : Ի՞նչ բառ ըսի , Կարապե՛տ : Կրկնէ՛ , Մկրտի՛չ . . . :
— Այժմ մտածեցէ՛ք թէ այս բառի մէջ չկայ արդեօք ձեզ
ծանօթ եղող հնչիւն մը . ո՞րն է , Յովհաննէ՛ս : Իսկ կո՞որ
բառի մէջ ի՞նչ ծանօթ հնչիւն կայ . է՞ր բառի մէջ , իսկ
որո՞նք , ո՞ր . . . : (Այս բառերէն ամէն մէկը պատ-
շաճաւոր ընդարձակութեամբ պէտք է հարցնել մէկին կամ
միւսին՝ բայց աւելի տկարներուն , եւ վերլուծել տալ , որ-
պէս զի աշակերտք կարենան իրենց ծանօթ եղող հնչիւններն
անծանօթներէն զանազանել : Երբ տկար աշակերտք կ'ըմբռնեն
այս տեսակ բառախնդրներ լուծելու զաղանքը եւ գոհացուցիչ
կերպիւ կը պատասխանեն իրենց եղած հարցմանց , այդ
նշան է որ ամէնքը լաւ հասկցած են :

— Ո՞վ կրնայ ինքնիրեն այնպիսի բառ մ'ըսել, որու մէջ գտնուի — հնչիւնը : Ըսէ՛ , Գառնի՛կ . ուրիշ մը , Գրիգոր՛ , դու ըսէ՛ : Գտէ՛ք այնպիսի բառ մը որոյ մէջ լինի շ հնչիւնը . . . : Հիմա գտէ՛ք բառ մը որ ունենայ ն հնչիւնը :

— Լա՛ւ . հիմա կրկնե՛նք ամէնը . քանի՞ հնչիւն գիտենք մենք . ի՞նչպէս կ'անուանենք շ եւ ն . ինչո՞ւ այդպէս կ'անուանենք . ի՞նչ կ'ստանանք եթէ իրարու ետեւէ ըսենք — եւ շ . ի՞նչ կ'ստանանք եթէ երկար ըսենք շ եւ — . իսկ եթէ միացնենք . ի՞նչ կ'ուեննանք եթէ երկարելով հնչենք — եւ ն . եթէ միացնենք . ի՞նչ կ'ուեննանք եթէ երկարելով հնչենք ն ու շ . իսկ երբ կպոյնենք . ի՞նչ կը նշանակէ նուշ : Քանի՞ բառ կրնանք կազմել շ , — , ն տառերէն (երեք — ուշ , շուն , նուշ — ուշ ու նուշ) :

դ. Գրելու վարժութիւն.

Հարկաւ ուսման առաջին շաբաթներուն մէջ ուսուցիչը աւանդած կը լինի մանուկներուն այն սարրական ծանօթութիւնները որք անպատշաճ պէտք է նախորդեն բոլոր այս տեղ դրուած վարժութիւնները : Առակեբս այս վարժութիւնները սկսելէ յառաջ , գործնականապէս ուսած պիտի լինին քէ ի՞նչ է՝ օրինակի համար՝ Վերեւը , ներքեւը , Տեղտեղը , առաջինը , Տեղեղը , Վերջինը , աջը , յետը , առջինը , Յետը , Տեղը , առաջինը , Վերջինը , Տեղը — բառերը : Այնուհետեւ , երբ առակեբսներն կ'սկսին ուսնիլ մեր առաջարկած վարժութիւնները (որոնք , պատր կը համարիմք շեշտել , դեռ եւս կարդալու վարժութիւններ չեն , այլ նախապատշաճութիւններ) եւ կ'անցնին գրութեան , ուսուցիչը կը պատուիրէ՛ տղայոց որ հանեն իրենց քաղցրասակները : Մանուկները քաղցրիչ բռնել գիտեն արդէն , նոքա կը նանչեն նաեւ աջի ու ձախը , վերն ու վարը . . . : Ուսուցիչը կը մօտեցայ գրասխակին եւ նախ օդին մէջ , ապա սխակին վրայ կը քաշէ մի — շէշ շէշ :

Յետոյ բացատրելով մանուկներուն քէ ինք ինչպէս վերջացուց , կը պատուիրէ անոնց միեւնոյն գիծը գրել իրենց քաղցրասակներուն վրայ , ինքն անձամբ առաջնորդելով սկարներուն եւ բոլլ մասներ ունեցողներուն :

վերոյիշեալ վարժութեանց իւրաքանչիւրը մէկ կամ մէկ քանի դասերու նիւթ պիտի լինի :

Այս եղանակաւ պէտք է անցունել նաեւ մնացեալ դասերը : Յուսով ենք որ ուսադիր ուսուցիչը մասնաւոր դիտողութեան կ'առնու մէն մի դաս եւ կը տեսնէ քէ ի՞նչ ու ի՞նչ ունի աւանդելու մանկանց :

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

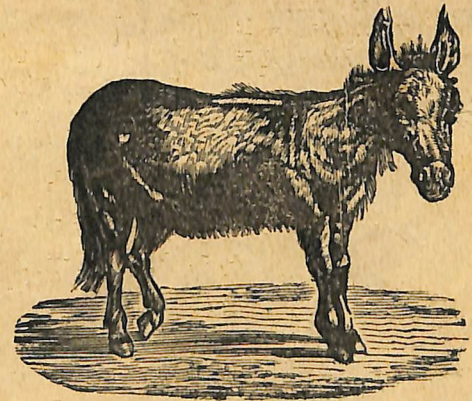
ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՇՐՁԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

1. շուն

ու, ն, շ — ուշ, նուշ, ուշ ու նուշ

2. էշ

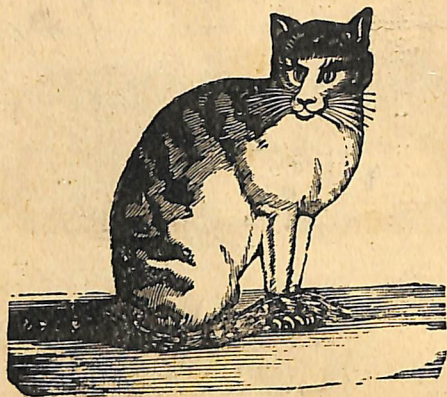

Պատկերիք բե ի՛նչ նկարուած է այս պատկերին մէջ.

38080 24

38080-62

է, ու, շ, ն. էշ, ուշ, նուշ, շուն, շէն.
էշ ու շուն:

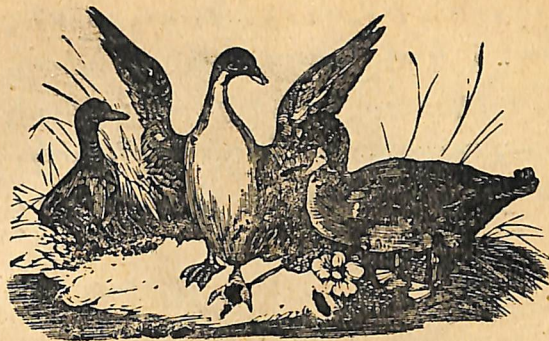

3. կատու

ա, ու, կ, տ, շ, ն: — ախ, կա, նա, նուշ,
շուն, կուտ, տակ, տաշ, տուն, տան,
տատ, անուն, նուշ, շուշան:

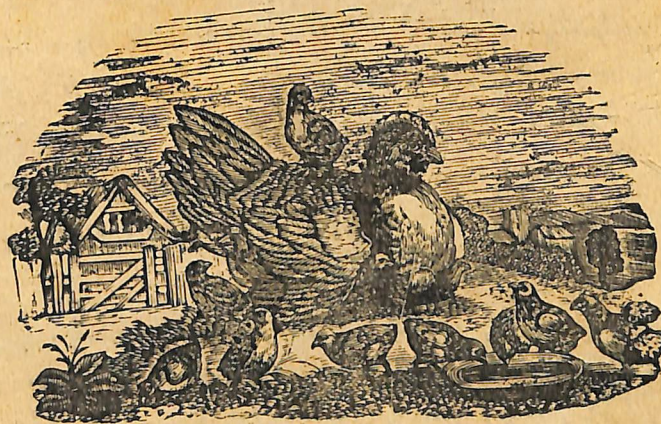
4. սագ — ս, գ.

ա, ու, շ, տ, ն, ս, գ: — սա, նա, էշ,
գէտ, գէշ, սէգ, սուգ, սուս, սատ. նա
շուն է. սա սագ է. նա նուշ է:

5. բաղ — բ, դ.

ա, ու, բ, դ, կ, տ, շ, ն, ս, գ: — դա,
դու, բու, բուն, բան, բագ, բաղ, բաշ,
դաս, տակ, բակ, դատ, դանակ. բաղ ու
սագ. դա բաղ է. նա սագ է:

6. հաւ — հաւը — հ, ւ, ր.

ա, ու, հ, լ, բ, ս, գ, կ, տ, շ, ն, դ, ք —
 նա, նաւ, կաւ, բաւ, դաւ, բահ, ահ,
 շահ, հունդ, հատ, հակ, հաւատ, հաւան,
 գունդ, դաշնակ, սահուն, գընդակ, կտաւ.
 սագ ու բադ. բադ ու հաւ. էշ ու շուն:

7. մեղու — մ, ե, դ.

ա, ու, հ, լ, բ, ս, գ, շ, տ, ն, դ, ք, մ,
 ե, դ — եղ, եկ, ես, եւ, եմ, են, մեղ,
 նեղ, աղ, մաղ, մատ, կաղ, մուկ, մէկ,
 ուղտ, աղու, ուղեղ, աղ, մաղ, մատ.
 եղնիկ, եղան, սեղան, ասեղ, ուղեղ:

8. ողնի — գ, ի:

ո, ի, գ, ս, շ. օտ, օտտ, տիկ, տակ, զատ,
 զուտ, ազգ, կուզ, դէզ, սէզ, օսկի, օտիկ,
 տօտիկ, օգի, ագի, զատիկ, զաւակ, կաշի,
 անգին, տիկին, ընկուզ, աւազ:

9. ճանճ — ճ.

ճուտ, ճիտ, ճաշ, ճանկ, ճիւ, մաճ, ճիշդ,
 ճանճիկ, ճակատ, ճընճողուկ, մահիճ, ճա-
 հիճ, կաւիճ:

10. ո, օ.

ոտ, ոչ, ոճ, ոգի, ոսկի, օղ, օ՛ն, օ՛շ, օգուտ,
 օղակ, մոմ, գոմ, գող, գող, աող, կոտ, կօտ,
 ճօճ, գօտի, կօշիկ, ճօճանակ:

11. ու, և, եա.

ո, լ — ու, ուշ, շուն, բուն, տուն, կուտ.
 ե, լ — եւ, և, սեւ, սև, կեղեւ, կեղև.
 ե, ա — եա, սենեակ, մանեակ, հոգեակ.
 ես ունիմ մէկ տուն. տունն ունի տասը
 սենեակ. շուշանն ունի գեղեցիկ մանեակ.
 ոսկանք կը գնէ մի տասնեակ մատիտ:

ա.	է.	ե.	ի.	ը.	ո.	օ.	ու.
եա.	շ.	ն.	ս.	գ.	բ.	դ.	
հ.	լ.	տ.	զ.	մ.	դ.	ճ.	և:

12.

Ա. Է. Ե. Ի. Ը. Ռ. Օ. Շ. Ն. Ս. Փ. Բ. Դ. Հ.
 Ի. Կ. Տ. Զ. Մ. Ղ. Ճ: — Ասողիկ, Եղիշէ,
 Ռսկան, Է^ի, Իսկուհի, Օհան, Սահակ, Նու-
 նէ, Յակոբ, Ղեւոնդ, Քաբիկ, Սարգիս,
 Կոստանդին, Ճանիկ, Շուշանիկ, Զատիկ,
 Տաճատ:

13.

Գուտ	Բակ	Կաղ	Սան
Նուշ	Բու	Մաշ	Ոտ
Շուն	Հուն	Նետ	Ոստ
Տուն	Բագ	Մատ	Էշ
Նա	Բան	Կէտ	Կին
Նաւ	Դա	Մուկ	Ուղտ
Կաւ	Դու	Մաղ	Սագ
Տակ	Դաս	Տեղ	Դէզ
Կէս	Եղ	Տաղ	Եղ
Տիկ	Աղ	Գոյ	Ճաշ

14.

Կատու	Ոսկի	Հասակ	Մովսէս
Դանակ	Ոսկան	Աւաղ	Սենեակ
Օղակ	Սամսոն	Զաւակ	Բամբակ
Անուշ	Սահակ	Անուշ	Կաղին
Ուղիղ	Աղուէս	Յակոբ	Մեղու
Անուն	Կաշի	Սարգիս	Կոտեմ
Հաւատ	Դամբան	Ասեղ	Մանեակ
Աղեղ	Շամամ	Համեմ	Համբակ
Զատիկ	Շուշան	Նաւակ	Մողէզ
Սմբակ	Կաղամբ	Աղուն	Սմբատ
Տասնեակ	Շուշմա	Ողնի	Տիկին
Տաշեղ	Ուղիղ	Սահակ	Եղան

15.

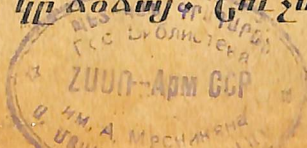
Շուշանիկ	Ընտանի	Աւազաման
Անուշիկ	Աղունի	Անուշական
Աւետիս	Գանձանակ	Աղաւնեածու
Տիրուհի	Ճօճանակ	Մեսրոպեան
Բաւական	Սիսական	Օհաննէսեան
Բանական	Ազգական	Կոստանդին

16.

Շուն — շնիկ	Էշ — իշուկ
Անուշ — անուշիկ	Տուն — տնակ
Շուշան — շուշանիկ	Բուն — բնակ
Ասաղ — ասաղիկ	Նաւ — նաւակ
Սան — սանիկ	Աղունի — աղաւնեակ
Մուկ — մկնիկ	Ոսկի — ոսկեակ
Մանուկ — մանկիկ	Հոգի — հոգեակ

17.

Հունը կը հասնի. Սմբատ կը դիտէ.
 Բամբակը կը բուսնի. Սահակ կը սփռի.
 Շուշանը կը ծաղկի. Մովսէս կը տեսնէ.
 Ճօճանակը կը ճօճայ. Շուշանիկ կը մանէ:

18.

Բամպակը կը բուսնի :
 Շուշանը կը ծաղկի :
 Ճօճանակը . . . :
 Սահակ . . . :
 Մովսէս . . . :
 Շուշանիկ . . . :

19.

Սմբատ եկաւ :
 Ոսկան տեսաւ :
 Կաղնին ինկաւ :
 Հունը հասաւ :
 Բամպակը բուսաւ :

Պատկերէ՛ք թէ ի՞նչ նկարուած է այս պատկերիս վրայ :

Կատուն կ'ուտէ մուկը :
 Հաւը տեսաւ կուտը :
 Սմբատն ունի մատիտ :
 Շունը կ'ուտէ միս :
 Շուշանիկ ունի շնիկ :
 Անուշն ունի աիկին :
 Ղուկաս կը սերտէ դասը :
 Սամսոն ունի դանակ :
 Բազը կ'ուտէ կուտ
 Մշակը կը կրէ աւազ :
 Սիմոն ունի շամամ
 Զաւակս ունի շամամիկ :
 Յակոբ կ'ուտէ հոց :

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

21. ցորեն — ց, ր, Յ, Բ :

Հաց	Յից	Յուցակ	Բարեկամ
Յին	Յանկ	Կարաս	Կերակուր
Սուր	Գիր	Կորեկ	Կարկատան
Սար	Կարկուտ	Դարբին	Արտուտիկ
Կիր	Յորեկ	Բարտի	Արաբացի
Յաւ	Յաւոտ	Հացի	Դաշտեցի
Ճար	Կարմիր	Մկրատ	Դատաւոր

Սուրէն ունէր կարմիր մատիտ :
 Յորենն ունի նուրբ արմատներ :
 Կաղնին ունի հաստ բուն :
 Աշակերտն ստացաւ դեղին մատիտ :
 Ես ունիմ սուր դանակ :
 Շուշան ունի բարակ ասեղ :

22. Յարդ — յ, Յ.

Յարկ, յարգ, համր, յամր, յետ, հետ, համար, յամառ. յատակ, հատիկ, յատուկ, յիսուն, յետին, Յիսուս, յուսալ, յարգել:

23. Կալ — ւ, Լ.

Նալ,	Լող,	Լորի,	Լուանալ,
Բալ,	Լոկ,	Լուսին,	Լաւանալ,
Մալ,	Ուլ,	Լեզու,	Մօտենալ,
Տալ,	Կուլ,	Աղալ,	Կամենալ,
Լաւ,	Քալ,	Լըճակ,	Ունենալ,
Լու,	Լալ,	Լեղակ,	Օգնել,
Հաստ,	Տալ,	Լեղի,	Մանել:

Բամպակը բուսաւ. Գարուստ տարաւ յարդը
Սահակ սահեցաւ. Յիսուս օրհնեց սղայքը.
Ներսէս տարաւ. Օհաննէս կերաւ հաց.
Յուսիկ տեսաւ. Յոլակ գնեց լոբի.
Լուսիկ շինեց. Յուսիկ բերաւ յարդ.
Մանուկը կերաւ. Դարբինը զարկաւ սալին.
Յիսուս օրհնեց. Արուսեակ գրեց դասը:

24. Օձ — ձ, Ձ.

Օձ	Ձուկ	Արօր	Խուրձ
Օր	Քանձ	Արօտ	Քօտի
Ձի	Տանձ	Ձիաւոր	Կօշիկ
Ձու	Մօտ	Ձմերուկ	Դեղձանիկ
Ձոր	Ձագ	Խնձոր	Համբարձում

Օձը կը սահի. նա օտներ չ'ունի:
Դեղձանիկը կ'երգէ իւր երգը:
Այսօր ես գնացի ընկերիս մօտ:
Նա իր դասը կը սովորէր տանձենիին տակ:
Համբարձում գնեց տանձ ու խնձոր:

25. Ժառ — ծ, ռ. Ծ, Ռ.

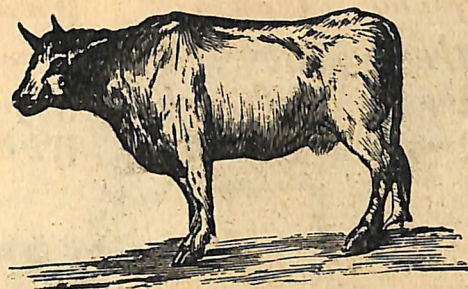
Ծով	Կուրծ	Ծառաւ	Սոխակ
Ծիւ	Ծեծ	Ածուխ	Առուակ

Ծուծ	Ծունկ	Արծիւ	Առուտուր
Ծառ	Ծիրան	Ծիծեռնակ	Ծիածան
Ծեր	Չոր	Չմերուկ	Ծերուկ
Չեր	Չագ	Չմեռ	Մեծատուն

26. Թուփ — Թ, փ. Թ, ֆ:

Թափ	Սուր	Թափ	Փիլաւ
Թուփ	Սար	Հորփ	Թուփակ
Թան	Սառ	Հորդ	Փափուկ
Թունփ	Թառ	Թեփ	Թագաւոր
Փակ	Փառ	Թուզ	Թանկագին
Թոկ	Փող	Թուշ	Փողոց
Փոս	Թող	Թան	Փետուր
Փոր	Ծափ	Թումբ	Թորոս

Թուփակն ունի սիրուն փետուրներ .
 Թորոս երէկ թուզ կը բերէր .
 Թուզը կը հասնի աշնան .
 Հասկը բարակ ծղօտներ ունի .
 Թորոս սուր կացին գնեց .
 Փափուկ հաց կերաւ Աղաւնի .
 Ծերուկը թարմ կափ բերաւ .
 Լուսիկ կապեց սիրուն գոգնոց .
 Ռուբէն գնեց կարմիր մատիտ .
 Արուսեակ ձեւեց մանրիկ սփռոցներ :

27. Կով — վ, վ:

վար	Կաւ	Կով	Աւագ	Որդի
վատ	Սեւ	Սով	Չաւակ	Ոսկի
վարդ	Ազնիւ	Չով	Նաւակ	Ողնի
վուշ	Հաւ	Հով	Աւագ	Ոստիկ

Կովեր	...	Կով	վանդակներ	...
վարդեր	...		Չաւակներ	...
Հացեր	...		Աւագակներ	...
Հաւեր	...		վերարկուներ	...
Նաւեր	...		Ոսկիներ	...
Ծովեր	...		Ողնիներ	...

Գարեգին և Յակօբ կը գրեն իրենց դասերը : — Յորենն ու գարին կը հասնին արտերու մէջ : — Գոմէշն ու կովը ընտանի կենդանիներ են : — Յակօբ և վարդանոց բարեսիրտ մանուկներ են : — Սրբուհի և Հնագանդ շարունակ կ'աշխատին :

28. ոչխար — չ, խ • Չ, խ :

Խաչ	Խունկ	Խմոր	Չամիչ
Խոտ	Խակ	Գրիչ	Խաղող
Խոզ	Շունչ	Խրատ	Տախտակ
Սոխ	Սեխ	Խաչխաչ	Մոխիր

Դու վերցուցիր իմ գրչահատս :
 Խաչատուր վերցուց Խորենին գրիչը :
 Վարդանյչ գնաց իրենց տունը :
 Դու կը գնես գրացիին հաւը :
 Աշակերտներն ունին շատ գրիչներ :
 Ես ունիմ երկու մատիտ :
 Հովիւն ունի հազար ոչխար :

Ո՛վ կը կարդայ դասը Ո՛վ կ'ուտէ միս
 Ո՛վ կը կարդացնէ Ո՛վ կ'ուտէ խոտ
 Ո՛վ կը գրէ գրչով Ո՛վ կօշիկ կը կարէ

29. Մարի — ք, ք :

Կար	Մարի	Մարուր	Մատանի
Գար	Մատակ	Քաթան	Ա.քաղաղ
Քար	Մարի	Քաղաք	Քարաչէն
Քիթ	Քեռ	Քեռ	Քարասիրտ
Քիչ	Քանոն	Քրիստոս	Քրիստափոր
Սարք	Քամի	Քերովբէ	Քաղաքացի

30. Զուր — ջ, ջ :

Աջ	Զորի	Զուհակ
Էջ	Զրհոր	Գարեջուր
Մէջ	Ականջ	Զրկիր
Գաջ	Զաղաց	Զըն—Զան
Զահ	Բանջար	Զրհեղեղ
Զուխտ	Անձար	Զբարերդ
Շուն	Զուժակ	Թունչ

Արջը կը բնակի օրջերու մէջ, նա միս և ուրիշ բաներ կ'ուտէ : — Մեր եկեղեցիին մէջ կան ջահեր : — Յակօր գնեց երկու ջորի : — Զորին շատ օգտակար կենդանի է : — Անջուր անդերը բան չի բուսնիր :

Բաղ Բաղեր Բաղ էր
 Նաւ Նաւեր Նաւ էր

Ծառ
Մաղ
Հաց
Ուղտ
Զուր — Զրեր — Զուր էր
Գիր — Գրեր — Գիր էր
Շուն
Տուն
Սուր
Թուշ

31. Պանիր — պ, Պ.

Պաղ	Կապ	Լապտեր	Կարագ
Պաս	Պող	Պաշար	Կապերտ
Պարկ	Կարապ	Պետրոս	Կարապետ
Պինդ	Կապիկ	Պանդոկ	Վարդապետ
Պիղծ	Կապուտ	Պարապ	Տատրակ
Սեպ	Ապրուտ	Վարպետ	Պապակ

Պանիրը կը շինեն կաթէն. նա օգտակար ուտեստ է : — Պետրոս կօտրեց իրեն գրացիին ապակիները. նա անկարգ տղեկ է : — Ծիարը չ'երթար ուրիշ երկիրներ. նա ձմերուկ թռչուն է : — Ծիծեռնակը չի մնար մեր երկիրը. նա տարագնաց թռչուն է :

Ինչէ՞ կը շինեն չամիչը
Ինչէ՞ կը շինեն ածուխը
Ինչէ՞ կը շինեն գրիչը
Ինչէ՞ կը շինեն մկրտան ու դանակը
Ո՞ւր կը բուսնին ցորենն ու գարին
Ո՞ւր կը բուսնին ձմերուկն ու սեխը

32. յ, Յ (*) :

Կաթսայ, քահանայ, գաթսայ, յետոյ, երեկոյ, ա՛յ, է՛յ, թէ՛յ, վա՛յ, հայ, բայ, օ՛յ : Մայր, հայր, եղբայր, հօրեղբայր, այծ, կայծ, այս, այդ, այն, այգի, այրի, խոյեցի, Գայիանէ, ցոյց, գայլ, Կարապետ, թոյլ, թոյն, բոյս :

Հայրս տան համար կաթսայ մը և թէ՛յի գառաթ մը գնեց : — Մայրս ինձ համար անուշ եփեց : — Այսօր մինչև երեկոյ մենք այգիին մէջ կ'ղբօսնուինք. յետոյ՝ երբ մութը կ'ոխեց՝ տուն դարձանք :

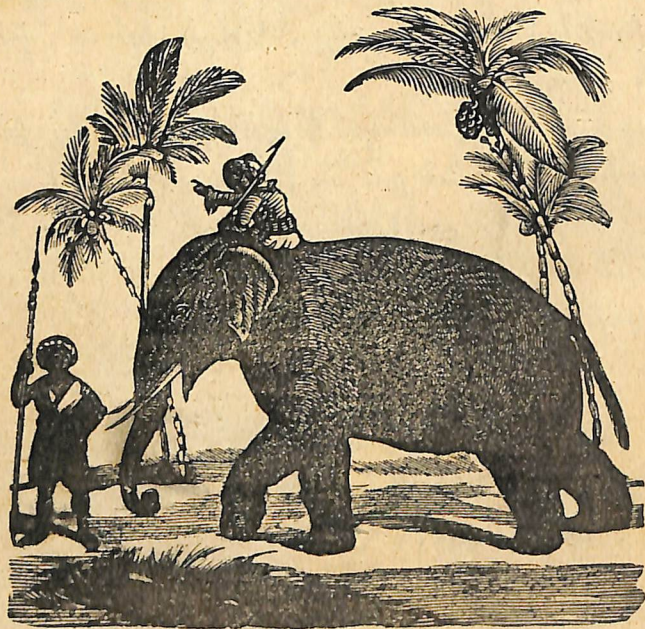
33. Ալիւր — իւ .

ձիւ	Արծիւ	Աղիւտակ	Թիւր
-----	-------	---------	------

(*) , Բառի սկիզբը ,
 , Բազմաձևանկ բառերու վերջը ,
 , Միավանկներու վերջը ,
 , Բառի մէջը ,
 , Բառի մէջը " տառէ յետոյ եւ բաղաձայնէ առաջ :

Թիւ	Արիւն	Օգնութիւն	Թիւ
Կալ	Լեզու	Կռիւ	Արիւն
Բալ	Լուսին	Աղբու	Աղբիւր
Սալ	Լեզակ	Թիւր	Պատիւ
Լուծ	Լապտեր	Թիւ	Իւղ
Ազնիւ	Աղբուս	Աղբերակ	Կռիւ

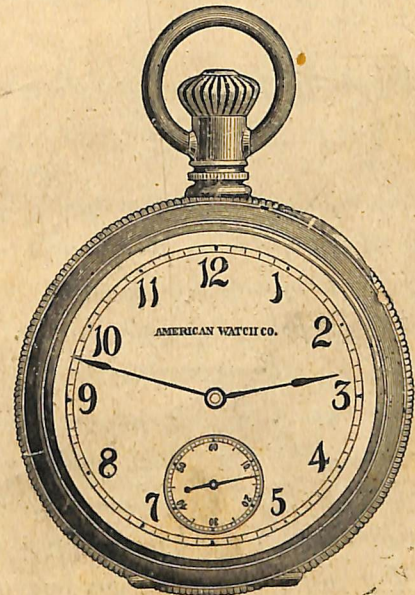
Գիւղացին ցորենը կալի մէջ կը կամփէ : —
 Աշխատասէր մարդու գրան անօթութիւնը
 չի մօտենար : — Երէկ հայրս բեռ մ'ալիւր
 բերաւ գիւղէն :

34. Փիղ (Ֆիլ) — փ, ֆ, ֆ, ֆ :

Փող	Փուք	Փիլոն	Փուռ
Փոս	Փակ	Փողոց	Քոռ
Փոր	Փայտ	Փականք	Նաւթ
Թեփ	Չափ	Կանեփ	Ֆէս

Փիղն ամէն կենդանիներէն մեծ է :
 Հայրս սայլակով փայտ կը բերէ :
 Մեր փողոցին մէջ կան փայտէ տներ :
 Չկան մարմինը ծածկուած է թեփով :
 Կանեփի թեւերէն չուան կը հիւսեն :

35. Ժամ, ժամացոյց — ժ, Ժ, յ, Յ :

Ժամ	Ուժ	Ժանգ	Բաժակ
Բոյս	Կուժ	Բաժին	Ժամանակ
Յոյս	Խուժ	Բժիշկ	Ընդեղէն
Լոյս	Գոյժ	Ժողով	Ժամագործ

Առաւօտուն ես վարժարան կ'երթամ : —
 Ժամը ուժին մեր դասերը կ'սկսին : — Երեկոները մէկ երկու ժամ միւս աւուր դասերս կը պատրաստեմ : — Քոյրս ալ նոյնպէս ուսումնարանին մէջ դաս կ'առնէ : — Ծոյլերու նման ես իմ ապրուստս ուրիշէ չեմ յուսար :

Հայրս միշտ կը խրատէ զ'մեզ որ մեր ժամանակն 'ի զուր չ'վատնենք :

Խելօք երեխան այսպէս պիտ'լինի ,
 Կանուխ պիտ'զարթնու , շուտ քուն պիտ'մտնի .
 Պիտի չը մաշէ սիրտը հօր ու մօր ,
 Իպրոց պիտ' երթայ , կարգայ ամէն օր :

Լուսացաւ , լուսացաւ ,	Երկինքի դռներն բաց էր ,
Լոյսն ի բարին ,	Ոսկէ աթուր դրած էր ,
Ծիտն 'ի ծառին ,	Քրիստոս վրան նստած էր ,
Հաւն 'ի թառին ,	Լուսաւորիչը կանգնած էր ,
Աշխատաւոր , վեր կայ քանի ,	Մեծ ու պզտիկ կը դրէին ,
Ծոյլ մարդու քունը տանի .	Արդարները կը խաղային ,
	Մեղաւորներն ալ կուլային :

Յիսուս օրհնեց բարի աղայքը : Մարդիկ չ'են յարգեր յամառ աղայքը : Հայրս տուն հրաւիրեց ծերունի քահանայն : Կայծն հրդեհեց խոտի դէզը : Գայլը պատանեց այծին ուլերը : Վայ անոր որ չ'ունի հայր ու մայր :

ՁՈՏ ՁՈՏ ԵՒ ՄԻՅՍԻՆ

Յակօրիկ ու Հօիփօիմէ 'ի միասին կը խաղային : Յակօրիկ իւր հօլը կը գարձնէր . Հօիփօիմէ ալ իւր տիկինով կը խաղար : Յակօրիկ բարկացաւ Հօիփօիմէէ դէմ . « Իմ հօլին մի՛ մօտենար , ինձ հետ մի՛ խաղար , ըսաւ : — Դուն ալ իմ տիկինին ձեռք մի՛ դպցնէր » , պատասխանեց Հօիփօիմէ նեղացած :

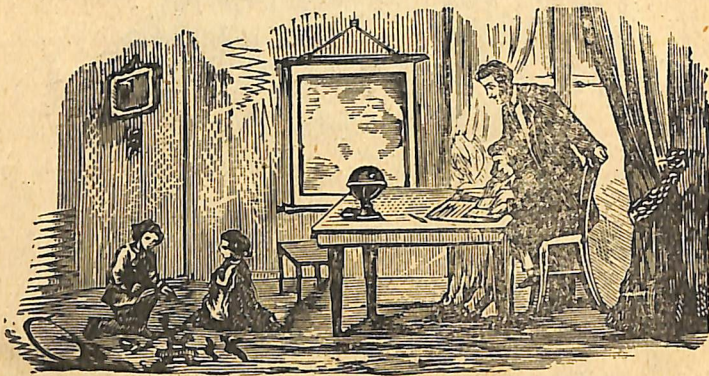
Տղայք յօնքերնին կախեցին : Նորա հեռացան իւրարմէ ու սկսան առանձին խաղալ : Բայց մինակ սկսուած խաղը երկար չ'ըջեց և մեր աղայք շուտով մէկդի նետեցին իրենց խաղալիքները :

Ինչո՞ւ տղայի իրենց խաղը չ'շարունակեցին :

Լ , յ , ժ , ձ , ց , բ , ո , թ , փ , վ ,
 խ , ք , չ , ջ , պ , ժ , իւ , ֆ .

Լ , Յ , Ծ , Ձ , Յ , Բ , Ռ , Թ , Փ , Վ ,
 Խ , Ք , Չ , Ջ , Պ , Ժ , Ֆ .

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐԳ ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԱՅՐՈՒԲԵՆԷ ՅԵՏՈՑ

1. Դասական առարկաներ ու խաղալիքներ

Դասական առարկաներ. — Գիրք, գրիչ, քանոն, մատիտ, սետրակ, գրատախտակ, քարետախտակ, քարեգրիչ, թանաքաման, գրչակալ, դմելին, կաւիճ . . . :
Խաղալիք. — Գնդակ, տիկին, հոլ, վէզ, պտուտակ . . . :

Քարեգրիչ. Գնդակ. Մատիտ. Տետրակ. Քանոն. Թանաքաման. Հոլ. Վէզ. Գրատախտակ. Պտուտակ. Չմեղիկ :

Գիրք կարգա՛, կարգացած գ հասկցի՛ր : — Ի՛նչ որ գրուեցաւ գրչով, չի հանուիր բահով բրչով : — Մատիտը մատիգ, կոչիկը ստիգ, ճամբայ որ երթաս՝ միշտ լինին մտիգ :

Վէզի կարծիքն է սիրուն, վատտակ է զարնողներուն : — Չուան ցատկերն օգտակար չարժու՛մ է տղայոց համար : — Հոլը կ'ուզէ խորագան, որ պտոյտ գայ անխափան :

Առածներ. — Գիրք՝ մէջը քաղցր միրգ : — Ով կը կարգայ, նա մարդ է : — Ով կը խաղայ, նա կը կաղայ :

Հանելուկներ : — 1. Գլուխս կտրեցին, սրտիկս հանեցին, գինի խմցուցին, լեզուս բացուեցաւ, խօսիլ սկսայ :

2. Քանի որ ծեծը կ'ուտէր, ուրախութեամբ կը շրջէր. երբոր ծեծը վերջացաւ, ինկաւ գետին ու մեռաւ :

Ա Ք Ա Դ Ա Դ (Մանկական երգ)

Դու ինձ ասա՛, Աքաղա՛ղ,
Ոսկի կատարիգ մատաղ,
Կարմիր մօրուքիգ մատաղ,
Ինչո՞ւ շուտ շուտ կ'արթննաս,
Բարձր ձայնով կը պոռաս,
Բակի գուռը կը դառիս .
Քաղցր քունս խռովելո՞ւ,
Օրս անհանգիստ ընելու :

Դասատան մէջ նստած են մանկունք : Նոցա առջեւ կանգնած կամ նստած է վարժապետը : Վարժապետը դաս կուտայ : Մանկունք դաս կ'առնեն : Երբ որ վարժապետը ներս կը մտնէ, աշակերտները ոտքի ելնելով՝ աղօթքի կը կանգնին, յետոյ կը նստին ու իրենց դաս

սերը կը սերտեն : Տղայք դասատան մէջ կամ կը կար-
 դան և կամ կը գրեն : Երբեմն նոքա կը «գծագրեն»,
 շատ անգամ թիւերով հաշիւ կ'ընեն : Դասատան մէջ
 դրուած կայ մեծ գրատախտակ մը : Գրատախտակին
 մօտ կաւիճ և սպունգ գրուած է : Աշակերտներուն
 առջեւ քարետախտակներ կան : Գրետախտակներու
 վրայ կը գրեն քարեգրիչներով :

Ո՞վ նստած է դասասան մէջ : — Ո՞վ կանգնած
 է աշակերտներուն առջեւ : — Ի՞նչ կ'ընէ վարժա-
 պետը : — Ի՞նչով կ'գրադիւն աշակերտները : — Երբ
 վարժապետը ներս մտնէ, ի՞նչ կ'ընեն աշակերտները :
 — Ինչո՞վ կը պարսպիւն նոխա : — Ի՞նչ կայ դասա-
 սան մէջ բաց 'ի գրատախտակէ :

Ա Գ Ա Հ Շ Ո Ւ Ն Ը

Կար չը կար՝ Շուն մը կար . օր մը այս շունը բերանը
 կտոր մը միս առած՝ կ'ուզէր անցնիլ կամուրջէն : Յան-
 կարծ վար նայեցաւ ջրին և տեսաւ որ ուրիշ շուն մ'ալ
 կ'անցնէր անոր մէջէն նոյնպէս մեծ կտոր մը միս առած
 բերնին մէջ : Շան ագահութիւնը չարժեցաւ . սկսաւ
 հաչել և վար ցատկերով կամուրջէն՝ ուզեց միւսին ձեռ-
 քէն խել մսի կտորը :

Բայց տես ինչ պատահեցաւ . Շունը հաչելու և
 վար ցատկերու պահուն բերնէն ձգած էր մսի կտորը
 զոր ջուրերը քշեցին տարին անմիջապէս, որով ո՛չ ու-
 ըրիշ շուն գտաւ նա և ո՛չ ալ մսի կտոր : Կենդանին խա-
 բուեր էր իւր շուքէն : Ագահութիւնը իւր ունեցածէն
 զրկեց զայն այսպէս :

2. Ուտելիք և խմելիք

Ուտելիք : — Հաց, արգանակ, խորոված, մա-
 ծուն, սեր, կարկանդակ, իւղ, սպաս, բաղարջ . . . :

Խմելիք . — Չոր, թէյ, սուրճ, գինի, գա-
 րեջուր, կաթ . . . :

Կարկանդակ . Կար . Հաց . Գրիչ . Գնդակ . Մա-
 ծուն . Մասիս . Սեր . Սուրճ . Գարեգրիչ . Չմելիք . Ե-
 դիւն . Տապկած . Խորոված . . . :

Հացն ուտելիք է : Չորը խմելիք է : Գրիչը . գրն-
 դակը . կաթը . մատիտը . սուրճը . սերը . քարեգրիչը .
 կալը . գրչահատը . գինին . փիլաւը . խորովածը . գա-
 րեջուրը . արգանակը . . . :

Առածներ . — Աղ ու հաց, սիրտը բաց : —
 Հաց ու պանիր, կեր ու բանիր : — Ո՞ր տեղ հաց, այն
 տեղ կաց : — Հացն ուտելով, բանն անելով : — Սերը
 սովորը կ'ուտէ, թանը մորոր : — Կուշտը սովածին
 մանր կը բրդէ : — Չորը իր քալած ճամբան կ'երթայ :
 — Մի բաժակ ջուր, ով ուզէ տուր :

Հանելուկներ . — 1. Ճերմակ տակառիկ,
 մէջն երկու ցեղ ըմպելիք :

2. Օրան օրան ժուռ կուգայ, ոտներ չ'ունի՝ ման
 կուգայ, բերան չ'ունի՝ կուլ կուտայ :

Գ Ա Ո Ւ Ն Ո Ւ Կ

Սիրուն անմեղ իմ գառնուկ,
 Բուրդըդ սպիտակ ու փափուկ,
 Դաշտ վաղելով ու արօտ՝
 Մօրդ քաշես դու կարօտ :

Մի լար, գառնուկ սիրական,
 Փոքրիկ աղի դու նման .
 Կուգայ մայրդ, հետը շատ
 կը բերէ քեզ անուշ կաթ :

1

Հացը մարդուս գլխաւոր ուտելիքն է : Հացը կը շինուի ալիւրէն : Առաջ կը մաղեն ալիւրը , յետոյ տաք ջրով կը շաղուեն — խմոր կը շինեն . խմորը շաղուելու ժամանակ հետը թըթ—խմոր կը խառնեն , յետոյ լաւ մը կը գոցեն վրան : Խմորը կը քացիսի քիչ քիչ տաշտին մէջ : Տանտիկինը կը վերցնէ հասած խմորը , անով կը կըր կըր գունտեր կը շինէ և այդ գունտերը կ'եփէ փռան մէջ , որով կ'ունենանք հացը :

2

Զուրը մարդիկ չեն պատրաստեր : Նա այնքան հարկաւոր է որ Աստուած ինքն առատութեամբ կը բաշխէ զայն հարուստին ու աղքատին : Մարդիկ խմելու ջուրը կ'առնուն աղբիւրներէն ու գետերէն : Ո՛ր որ աղբիւր կամ գետ չը կայ , նոքա խորունկ մը կը փորեն գետինը , ջրհոր կը շինեն և այդ ջրհորի ջուրը կը խմեն : Առանց ջրոյ մարդս չ'է կարող ապրիլ : Կենդանիներն ալ կը ջարդուէին , եթէ ջուր չ'իներ :

Ա. Դ. Օ Թ. Ք

Ո՛վ մեր հայրը որ երկինքն էս , սուրբ լինի՛ ա՛նունդ , դո՛ւյ թող մեր վրայ քու թագաւորութիւնդ և կատարուի թող կալիքդ որպէս երկնից մէջ , նոյնպէս և երկրի վրայ : Մեր ամենօրեայ հացն այսօր ալ սուր մեղաներէ մեր մեղաց , ինչպէս որ մենք ալ կը ներենք անոնց որք կը մեղանչեն մեզ դէմ . մի տանիր զ'մեզ փորձութեան , այլ ազատէ զ'մեզ չարէն . զի քուկդ են թագաւորութիւն , զօրութիւն և փառք , այժմ և յաւիտեան , ամէն :

Էջը բարեկամացաւ Շան հետ և խնդրեց անկէ որ իրեն հետ ճանապարհորդութեան ելնէ : Շունը հաւանեցաւ : Շատ գացին՝ քիչ գացին , երկու ընկերք խտաւէտ տեղ մը կանգնեցան որ հանգստանան : Երկուքն ալ յոգնած էին , երկուքն ալ անօթի : Էջը սկսաւ ախորժակով ուտել կանաչ խոտը : Շունն ուտելու բան չ'ունէր :
— « Ընկեր ջան , ըսաւ նա Իշուն , պայուսակիր մէջ բաւական հաց կայ , տո՛ւր ինձ կտոր մը , անօթի կը մեռնիմ :

— Խոտ չատ կայ այս տեղ , կեր դուն ալ ինձ պէս , ըսաւ Էջը քմծիծաղով մը . հացը ուրիշներու համար պահած եմ՝ ես : »

Շունը հոտուրտաց խոտը , բրբոսց մի քանի հատ , ծամեց ծամծմեց ու բերնէն վար ձգեց :

— « Ես խոտ չեմ կրնար ուտեր , է՛չ բորեկամ , ըսաւ Շունը . այդ կերակուրին վարժուած չ'եմ ես . կ'աղաչեմ պատառ մը հաց տո՛ւր , անօթի եմ : »

Էջը այս անգամ ականջ իսկ չ'կախեց Շան աղաչանքին : Նա աջ ու ձախ կը հնձէր անուշիկ խոտը և կ'ուտէր :

Այս միջոցին յանկարծ հեռուանց թուփերուն տակէն երեւցաւ Գայլը , Իշուն թշնամին : Կատաղութեամբ դուրս վաղեց նա անտառէն , բայց երբ շունը տեսաւ՝ կանգ առաւ , դունչը երկնցուց և սկսաւ տխուր ձայնով ուռնալ :

Այս որ տեսաւ Էջը , զարհուրեցաւ . « Ի՛մ սիրելի , ի՛մ պատուական բնկեր , ըսաւ նա , ահա՛ քեզ բոլոր ունեցած հացս , կեր , անուշ բրբ . միայն ազատէ զիս սա վատ դազանին ակռաներէն : »

Շունը դարձուց երեսը . «Արժանի չ'ես դուն որ ես
քու հացէդ բաժին ունենամ, ըսաւ նա . անօթութիւնը
չը մեռցընէր դիս . ես կը մտնեմ անտառը , ուտելիք կը
գտնեմ . դու ալ , եթէ կրնաս , գլխուդ ճարը տես : »

Ըսաւ ու հեռացաւ Շունը : Ակնթարթի մը մէջ
Գայլը պատառեց էջը : Այսպէս անհաւատարիմ ընկերը
իւր բիրտ վարմանց պատիժը կրեց :

3. Շինութիւններ , նաւեր , կառքեր :

Շինութիւններ՝ եկեղեցի , ուսումնարան ,
տուն , պալատ , խրճիթ , գոմ , կալ , ջրաղաց . . . :

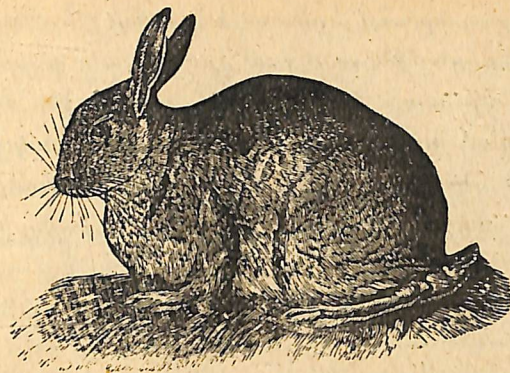
Նաւեր՝ մակոյկ , նաւակ , շոգենաւ , առագաստ-
տանաւ .

Կառքեր՝ սայլ , սայլակ , սահնակ , կառք , շո-
գեկառք , հանրակառք :

Տունը շինութիւն է : Մակոյկը նաւ է : Տեսրակը դասական
առարկայ է : Փիլաւը . սահնակը . գրչահաար . եկեղեցին . շոգե-
նաւը . խորովածը . թէյը . առագաստանաւը . գոմը . ջրաղացը .
սայլը . գրատախտակը . հարակառքը . քարետախտակը . պալատը .
սուրճը . խրճիթը . . . :

Առածներ . — Իմացողին մէկ բաւ է , չ'իմա-
ցողին հազար խեր չ'ընէր : — Մէկ ըսէ , հինգ ըսէ .
հինգ չափէ , մէկ կտրէ :

Հանելուկներ . — 1 . Անջուր ջաղաց , ան-
կըրակ բաղարջ : — 2 . Չորս եղբայր կան , իրարու ե-
տեւէ կը վազեն , բայց իրարու չ'են հասնիր :

Ն Ա Պ Ա Ս Ս Ա Կ

Մի վազեր այդչափ արագ ,
Ի՛մ աղւորիկ նապաստակ ,
Շատ պզտիկ ես տակաւին ,
Թաթիկներդ կը յագնին :
Ես քեզ համար հաց բերեմ ,
Շտաբարեղէն կերցնեմ ,
Մինչեւ մեծնաս զօրանաս ,
Յատկելով քովըս խաղաս .
Ծանր ծանր կը քալես ,
Սիրտս վեր վեր կը հանես .
Կ'արձակեմ քեզ ապա ես ,
Կ'երթաս հանգիստ կ'արածես :

Տ Ո Ւ Ն

Մեր տունը մեծ չ'է . երեք սենեակ և մէկ խոհա-
նոց ունի : Սենեակներէն մէկուն մէջ եղբայրս ու ես
մեր դասերը կը սովորինք : Երկրորդ սենեկին մէջ ալ ճաշ
կ'ընենք : Նորա մէջ շարուած կան ակնոցներ , մեծ սե-
ղան մը և ուրիշ կարասիներ : Ամենէն մեծ սենեկին մէջ
մենք կը քնանանք գիշերները . սա ննջարան կը կոչուի :

Մեր տանը բակը շատ մեծ է : Բակին աջ կողմը փոքրիկ պարտէզ մը կայ, իսկ ձախ կողմը փոքրիկ փայտե տնակ մը շինուած է : Այնտեղ ցրուած են մանր մուկնր շատ տեսակ բաներ . պատին մէջ շինուած է բակին մեծ դուռը : Բակին մէջ կը բնակի մեր տան հաւատարիւ՛մ շունը :

Ի՞նչ տեսակ տուն ունիք դուք : Քանի՞ սենեակ ունի ձեր տունը : Ո՞ր սենեկին մէջ ի՞նչ կ'ընէք : Ի՞նչ կայ շարուած սենեակներուն մէջ : Ի՞նչպիսի բաներ ունի ձեր տունը : Ի՞նչ կայ շինուած բակին այս ու այն կողմերը : Ո՞վ կը պահէ տունը :

Ի՞նչ բան է տունը : — Ի՞նչէ կը շինուի սունտը :
— Այ ի՞նչ շինութիւններ գիտե՛ք :

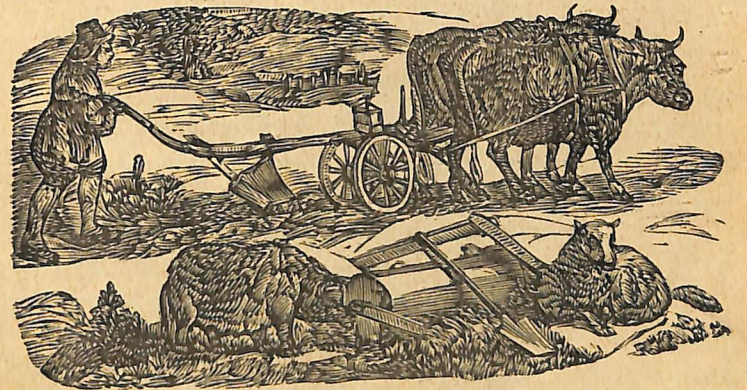
Փ Ւ Ս Ի Կ

Կատուն եկաւ՝ փիսիկ-փիսիկ,
Հազար նազով, ինչպէս հարսիկ,
Գունջը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանտրեց չանչիկներով :
Կատու, Կատու, ի՞նչ ես տրտում,
Զի մըկներն են այսօր արթուն :

Կ Ա Տ Ո Ւ

Ժամանակաւ չար Կատու մը կար . նա կը խեղդէր ձեռքն ինկած մուկերը և սաստիկ նեղը կը ձգէր զանոնք : Մկներն ալ անխելք չ'էին . նոքա շուտով ճանչցան իրենց թշնամին և կ'աշխատէին պահուրտիլ անկէ : Երբ Կատուն տունն էր, իրենց ծակերէն դուրս չ'էին ելներ : Բայց մեր Փիսիկը խորամանկ էր . նա գնաց մառանը, թաթխուեցաւ ալիւրի մէջ և այդպէս ճերմըկած՝ մտաւ հացի տաշտին մէջ և անկիւն մը կծկտեցաւ : Երկար ատեն Կատուն ձայնը չ'էր լսուեր : Մուկերը կարծեցին

թէ սատկած էր նա, դուրս ելան իրենց ծակերէն և սկսան ուտելու բան փնտռել : Իրենցմէ մէկը մտեցաւ հացի տաշտին, նայեցաւ ու տեսաւ սպիտակ բան մը . «Լաւ է, ըսաւ նա, հոստեղ հէ՛մ հաց կայ, հէ՛մ պանիր :» Ըսաւ ու մտեցաւ պանիրին : Իսկոյն մեր ալիւրաթաթաւ Կատուն նետեց թաթը և խեղդեց մուկն անմիջապէս : Յետոյ եկաւ երկրորդը, երրորդը, չորրորդը, իսկ մեր Պարսն Փիսիկը կը խեղդէր կարգաւ ամէնքն ալ : Վերջապէս մտեցաւ ծեր ու փորձառու մուկ մը, կանգ առաւ տաշտէն քիչ մը անդին և զգուշութեամբ դիտելով սպիտակ առարկայն, ճանչեց զայն և ըսաւ . «Է՛յ բարեկամ, ճերմկնալդ բան մը չ'արժեր իմ աչքին . ճանչեցի, մլաւան Կատուն ես : Գոյնդ փոխեր ես, բայց հոգիդ միեւնոյնն է :» Ըսաւ ու փախաւ, իմաց տալով իւր ընկերներուն :

4. Գործիք

Դանակ, դգալ, պատառաքաղ, շերեփ, ասեղ, մկրատ, ուրագ, կացին, թուր, մուրճ, սղոց, արօր, շրջթայ, թիակ, մանգաղ, մաղ, գերանդի, եղան, բահ, հրացան . . . :

Առաժներ. — Պզի գլխին բռնցի տալ չլինիր :
— Ուրազն իր կոթը չի տաչեր :

Հանելուկներ. — 1. Տապանը փայտ է, մե-
ռեն երկաթ է, երբ որ ձայն կուտայ՝ աշխարհ կը
թնդայ : — 2. Փտած փայտը փորեցին, առիւծը մէջը
թաղեցին :

Ի՞նչով ի՞նչ կ'ընեն

Կացինով կը կտրեն, իսկ սղոցով Ի՞նչ կ'ընեն գրի-
չով . . . արօրով . . . մանգաղով . . . սանտրով . . . դանակով . . .
պատառաքաղով . . . թուրով . . . մուրճով . . . կղպանքով . . . :

Ի՞նչ գործիք գիտե՞ք որ միտելոյն ժառանգակ դա-
սական առարկայ ըլլայ :

Բ Ա Դ Ի Կ

- «Բագիկ, Բագիկ,
- Կարմիր թաթիկ,
- Ո՛ւր կերթաս դու կամաց կամաց,
- Չագուկներդ չորս կողմըդ առած :
- Ես կ'երթամ ջինջ ջուր գտնելու,
- Չագուկներս լուանալու :
- Չագուկներս մաքուր մաքուր,
- Տղոց երեսն աղտ է ու մուր : »

Մ Ե Ր Ը Ն Տ Ա Ն Ի Ք Ը

Ես մի փոքրիկ երախայ եմ : Ես ունիմ հայր ու
մայր : Հայրս ու մայրս զիս շատ կը սիրեն : Ես երկու-
քոյր և եղբայր մ'ալ ունիմ : Ծնողքըս զանոնք ալ շատ
կը սիրեն : Հայրս ու մայրս կը կերակրեն զ'մեզ . նոքա

ուտելիք ու հագնելիք կուտան մեզ : Նոքա կը պահեն
կը պահպանեն զմեզ : Մենք շատ կը սիրենք մեր ծնողք-
ները և կ'աղօթենք անոնց համար :

ԱՌԱԻՕՏԵԱՆ ԱՂՕԹՔ

Փառք Ստեղծողիս որ քուն անուշակ
Տուաւ իմ աչացս, արթնցուց հիմակ,
Ծագեց իմ վրաս կարմիր արեւիկ .
Ինձ քաղցրիկ բարեւ տուաւ իմ մայրիկ .
Հայրս համբուրելով առաւ զիս իւր գերիկ,
Ինչպէս որ հովիւ կը դգուէ զ'գառնիկ :
Աստուած իմ և Տէր, մինչեւ այս կէտիս
Գու ես պատրաստեր իմ ամէն բարիս .
Տուր որ անմեղիկ մնամ մշտական,
Շատին սիրելի, քեզ հաճոյական :

ԳԻԻՂԱՅԻՆ ԵՒ ՎԱՐՈՒՆԳԸ

Գիւղացին գնաց պարտէզ վարունգ գողնալու : Սո-
ղալով մօտեցաւ մարգերուն և կը մտածէր . «Այժմ կը
քաղեմ մի տոպրակ վարունգ և կը տանիմ կը ծախեմ,
այն փողերով մի հաւ կ'առնեմ : Հաւը ձու կ'ածէ,
թ ուխս կը նստի, ձագեր կը հանէ : Չագերը կը մեծցը-
նեմ, կը ծախեմ և մի խող կ'առնեմ : Խողը մի տարիէն
երկու երեք անգամ կը ծնի կը բազմանայ : Խողի ձա-
գերը կը ծախեմ և մատակ ձի մը կ'առնեմ, ձին քուրակ
կը բերէ : Քուրակը կը մեծցնեմ, լաւ գնով կը ծախեմ,
մի տուն կ'առնեմ և առջեւը պարտէզ կը շինեմ, վա-
րունգ կը ցանեմ և պահապաններ կը կարգեմ որ գող
չը մտնէ և վարունգները չը գողցուին . ես ալ ծածուկ

կուգամ և կը կանչեմ . « Էյ , պահապանք , լաւ պահ պանեցէք : » Գիւղացին այնքան երեւակայութեան մէջ ընկըմամ էր որ մտոցաւ թէ ինքն օտարի պարտեզին մէջ է և բարձրաձայն պոռալ սկսաւ : Պարտիզ պանները արթնցան , իւր վրայ թափեցան և լաւ մը ծեծեցին զինքը :

Կը հնձնն (ինչո՞վ) . . . կը քանդեն . . . կը քերեն . . . կը կտրեն . . . կը սղոցեն . . . կը գրեն . . . երկաթը կը ծեծեն . . . կը սրեն . . . կը կտրեն . . . կը ձևեն . . . կը տողեն . . . կը տաշեն . . . :

Ճ . Կարասիներ և ամսններ

Կարասիներ . — Սեղան , աթոռ , թիկնաթոռ , գահաւորակ (սօֆա) , օրօրոց , պահարան , նստարան . . . :

Ամաններ . — Գաւաթ , ափսէ , բաժակ , կուժ , կաթսայ , տապակ , պնակ , շիշ , սամալար . . . :

Առածներ . — Աղջիկ , քեզ ասեմ՝ հարսուկ , դու իմացիր : — Կուժը ջրի ճանապարհին կը կտորի : — Աւերորդ կահ կարասի , պասհառ է շատ վնասի :

Հանելուկներ : — 1 . Չորս եղբայր մէկ գտակի տակ , կարծեմ չգտաք :

2 . Վերը երդիկ , վարը դռնակ , իսկ մէջտեղը ջուր ու կրակ :

Մանգաղը գործիք է , իսկ գաւաթն աման է : — Ի՞նչ բան է հացը . . . սուրճը . . . սղոցը . . . գրիչը . . . գնդակը . . . սեղանը . . . գինին . . . կաթսայն . . . մահճակալը . . . ճախարակը . . . կաթը . . . իւրը . . . բանը . . . ջուրը . . . աղը . . . պանիրը . . . գահաւորակը . . . :

Կ Թ Ա Ն Կ Ո Վ .

Մէկ մարդ ունէր մի կով . Կովն ամէն օր մի կովկիթ կաթ կուտար : Այդ մարդը հրաւէր պիտի ընէր բարեկամաց , այդ պատճառով տասն օր շարունակ չկիթեց կովը , որպէս զի աւելի շատ կաթ կիթէ , յետոյ : Նա կը կարծէր թէ տասներորդ օրը կովը տասը կովկիթ կաթ պիտի տայ :

Բայց երկար ժամանակ չկիթուելուն համար կաթը քաշուած էր կովին ծիծերէն , որով առաջուրնէ աւելի քիչ կաթ տուաւ :

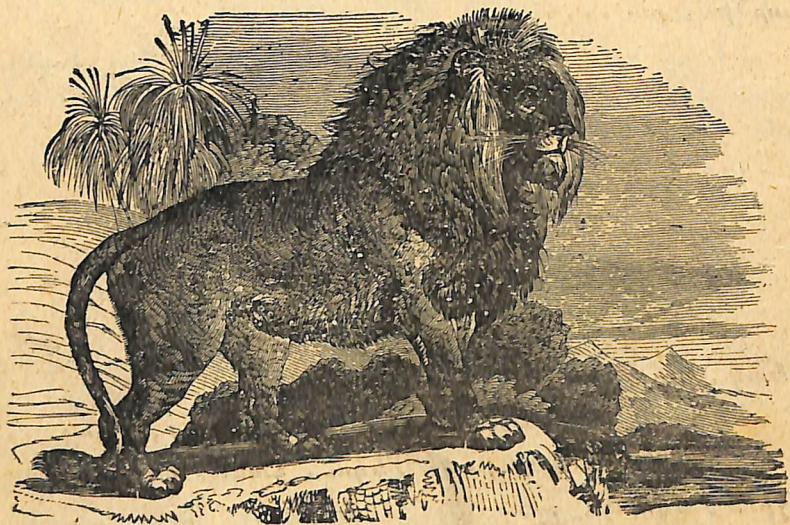

Չմեռ էր : Գիւղացին անտատ դնաց փայտ կտրեցու : Գործի սկսած պահուն տեսաւ նա օձ մը որ սառած էր ցրտէն : Բարի գիւղացին խղճաց օձին վրայ , վերցուց և կրակին քով դրաւ գոյն որ տաքնայ : Օձը հազիւ տաքցած էր՝ գիւղացիին վրայ վազեց որ խայթէ :

« Ո՞վ ապերախտ , ըսաւ մարդը , իմ բարութիւնս ատով կը փոխարինես դու : » Զայս ըսաւ ու կացինի հարուածով մը ջարդեց օձին գլուխը :

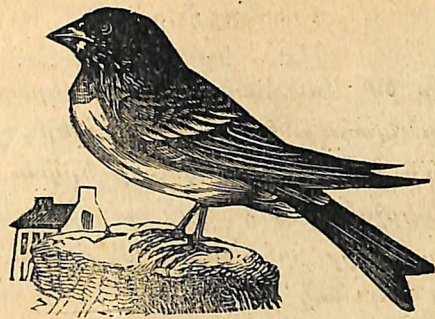
ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՂՈՒԲ

Տէր իմ Աստուած , Տէր բարերար ,
 Դու պահպանէ զիս այս գիշեր ,
 Տուր հօրս ու մօրս կեանք երկար
 Եւ երջանիկ հանդիստ օրեր :
 Քու սուրբ հրեշտակըդ մեր մօտէն
 Չը հեռանայ ամենեւին ,
 Այլ պահէ միշտ փորձանքներէն ,
 Արթնցնէ զիս զուարթագին :

6. Կենդանիներ

1. Չորքօտանի կենդանիներ : — Չի , կով , գայլ , աքջ , կատու , փիղ , առիւծ . . . :

2. Թռչուններ : — Ծիծեռնակ , սոխակ , հաւ , արծիւ , բու . . . :

3. Չկներ : — Կարմրախայտ , տարեխ , քարթեակ , թիւնիկ , թօն . . . :

4. Սողուններ : — Օձ , մողէզ , գորա , կրիայ . . . :

5. Միջատներ : — Մեղու , ճանճ , մոծակ , մըրջիւն , եղնակ , բզէզ . . . :

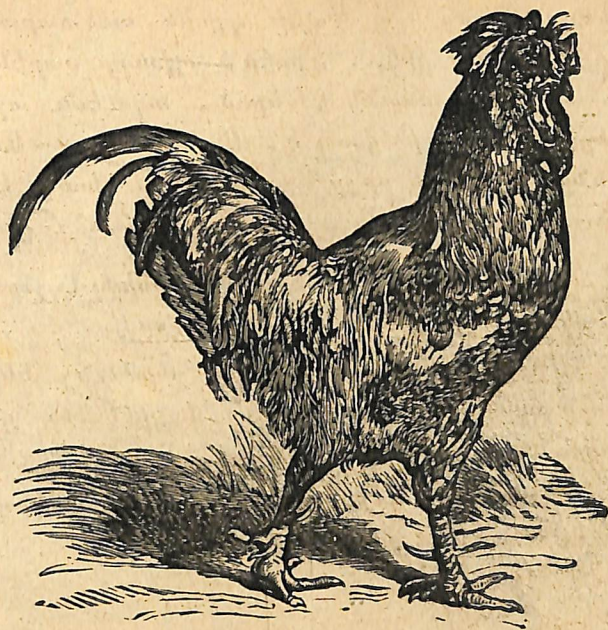
Ձին ընտանի կենդանի է , իսկ օձը . . . : — Մողէզը սողուն է , իսկ մեղճը . . . նապաստակը . . . ճնճղճկը . . . մորեխը . . . ոգնի՞ն . . . ջղջի՞կը . . . կո՞վր . . . է՞չը . . . թիթեռնի՞կը . . . սագճճը . . . արտո՞ւար . . . մըջի՞ւնը . . . կրիայն . . . : — Ի՞նչ բան է գրատախտակը . . . հողը . . . սուրճը . . . պանիրը . . . մահճակալը . . . բաժակը . . . :

Առածներ: — Գայլի գլխին աւետարան կը կարդային՝ « շատ ըրէք, կ'ըսէր, ոչխարը սարէն անցաւ »: — Գայլի անունն է ելած, աղուէն աշխարհ քանդեց: — Կատուին խաղ է, մկան մահ է: — Աղուէսին դունչը խաղողին որ չը հասաւ, ըսաւ՝ «խակ» է: — Նոյն ծաղկէն մեղուն մեղր կը շինէ, իսկ օձը՝ թոյն:

Հանելուկներ: — 1. Չորս կախիչ, չորս կոխիչ, երկու խշոխ, մէկ արմուրմախ:

2. Մի չէնք ունիմ բարձր ու շարժուն, ներքեւն ունի չորս ստուար սիւն, մի դուռ փոքրիկ նեղ դալարուն, վրան շքեղ մի վերնատուն:

3. Քար քարի վրայ՝ քար չ'է, լեռ սար կ'արածի՝ դուար չ'է, հաւկիթ կ'ածէ՝ հաւ չ'է:

ԵՐԿՐԻ ԱՔԱՂԱՂՆԵՐ

Երկու արազաղ կուռեցան և մէկը յաղթեց միւսին: Յաղթուողը փախաւ մտաւ դաւթի տակ, իսկ յաղթողը բարձրացուց կատարը ու բարձր ձայնով կանչեց. « Կուկու-լի-կո՛ւ »: Յանկարծ Արմիւրը, որ նոյն ժամանակ վերեւէն կը թռչէր, տեսաւ հպարտացող Աքազաղը, յափըշտակեց զայն և տարու անուշ ըրաւ:

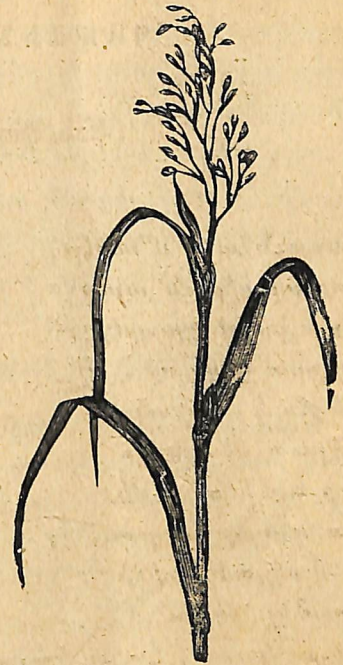
Պ Ա Ռ Ա Ի Ն Ո Ի Ա Յ Ծ Ը

(Մանկական երգ)

Պառան այծ մ'ունէր,
 Փոքրիկ սիրուն այծ .
 Ինքն անով կ'ապրէր,
 Աղքատ մնացած,
 Խեղճուկ, մինակ,
 Աղքատ մնացած :
 Իւր այծիկն օր մի
 Նա դաշտը տարաւ,
 Ի ծաղկած հովտի
 Արածել տուաւ,
 Կուշտ կուշտ, կուշտ կուշտ
 Արածել տուաւ :

Մարտ ամսի վերջն էր,
 Խիստ քամի փչեց,
 Պառաւի աչքէն
 Այծը հալածեց,
 Ափսոս, մեծ ափսոս,
 Այծը հալածեց :
 Արիւնոտ գայլեր
 Այծը լափեցին,
 Խեղճուկ Պառաւին
 Կոտորներ թողին,
 Միայն և միայն
 Կոտորներ թողին :

Պառան էր նստած՝
 Փունջ խոտը ձեռին,
 Այծը կը կանչէր
 Չայնով տրամագին,
 — «Եկ, եկ, եկ, եկ» —
 Չայնով տրամագին :

7. Բոյսեր

1. Ծ ա ու եր : — Հացի, լորենի, կաղնի, խնձորենի... :
2. Թ փ եր : — Մորենի, վարդենի, մոշի, ցարասի... :
3. Բ ա ն ջ ա ռ ա ն ո յ ի բ ո յ ս եր : — Սիսեռ, լուբիա, բողկ, սոխ, շղգամ, վարունդ... :
4. Հ ա ց ա բ ո յ ս եր : — Յորեն, գարի, կորեկ, բրինձ... :
5. Խ ո տ եր : — Անանուխ, եղինջ, թրթնջուկ... :
6. Ս ու ն կ եր : — Կարմրատկոն, ոչխարատկոն, գայլատկոն, անտառատկոն... :

Առածներ : — Ծառն արմատէն կը չորնայ : — Պողատու ծառը գլուխը կախ կը պահէ : — Բարի ծառը բարի պտուղ կը բերէ : — Ամէն ծառ իր պտուղէն կը ճանաչուի :

Հանելուկներ : — 1. Է նա կանաչ կոճակ բոլոր , մաքուր հիւթով լցուած տճկոր , կարմիր մեղուք ներսը բոլոր , եղբայր , դու կեր զերդ մեղրի ծոր :

2. Բռնեմ ափովս , շաղ տամ թաթովս , մեռնի տարով , ապրի բարով :

3. Ոսկի կճուճիկ , միջուկն անուշիկ :

Խնձորենին ծառ է , իսկ վարդենին թուփ է : — Անանուխը խոտ է , իսկ սիսեռ . . . ցորենը . . . ստեպլինը . . . կաղնին . . . մորենին . . . լուբիան . . . գարին . . . ընկուզենին . . . ճակնդեղը . . . սամիթը . . . բրինձը . . . կաղամբը . . . կեռասը . . . մոշին . . . առույտը . . . թրթնջուկը . . . կոտեմը . . . կորեկը . . . վարունգը . . . :

ՀԱԻՐ ԵՒ ՎԱՌԵԱԿՆԵՐԸ

Հաւն առաւ իւր ձագերը և գնաց զբօսնուլ դաշտը : Պտտելու ժամանակ մայրը տեսաւ որ Ուրուրը կը թռչի երկինքը և կը նայի վառեակներուն : Մայրը կանչեց , ձագերը իմացան որ վտանգ կայ , վազեցին մտան իրենց մօր թեւերուն տակ : Ուրուրը երկար ատեն դարձաւ ու դարձաւ և այլ ևս վառեակ չ'տեսնելով՝ հեռացաւ գնաց : Հաւը բացաւ իւր թեւերը , վառեակները նորէն սկսան վազվզել խաղալ : Անցաւ մի քանի րոպէ , սրաանս Ուրուրը հեռուանց կրկին տեսաւ ձագերը և սկսաւ անոնց վրայ խոյանալ : Բայց Հաւն ալ քնացած չ'էր . նա կրկին իւր քով կանչեց բարձրաձայն

իւր ձագուկները : Վառեակներէն շատերը վազեցին մտան նորէն իրենց մօր թեւի տակ , սակայն մէկ երկուքը ականջ չ'կախեցին իրենց մօր ձայնին՝ կարծելով թէ Ուրուրը չ'վնասեր իրենց , այլ առաջուան պէս կ'անցնի կ'երթայ , բայց սխալեցան : Յինը նետի պէս սլացաւ գետին և զանոնք ամէնքն ալ իւր ճանկերուն մէջ առաւ տարաւ : Ազատեցան միայն անոնք որք մտիկ ըրեր էին իրենց մօր խօսքը և անոր թեւերուն տակ մտեր :

ԱՂՈՒԿՄԵ ՈՒ ՃԱԳԱՐԸ

Խորամանկ Այուլէսը մօտեցաւ ձագարին որջին ու կամացուկ ականջ տալով ըսաւ անոր : « ձագար , ինչո՞ւ այդպիսի խոր փոսի մէջ պահոււրանք ես , դուրս ել այդ մութ ծակէն ու պայծառ արեւու տակ ճարակէ :

— Ծնորհակալ եմ այդ բարի խորհուրդիդ , պաաախանեց ձագարը . պիտի աշխատիմ կատարել զայն երբ դու հեռանաս այս տեղէն : Բայց քանի որ դու այս տեղ ես , որջս չ'եմ թողուր , որովհետեւ միտք չ'ունիմ քո նմանեաց հետ բարեկամութիւն հաստատելու : »

Ա Ն Ձ Ր Ե Ի

Անձրեւ , անձրեւ , ցած արի ,
Բըսցնւր ցորեն ու գարի ,
Բըսցնւր ծաղիկ , կանաչ խոտ ,
Աւէ փոշի , մաքրէ՛ օդ :
Անձրեւ , անձրեւ , ցած արի ,
Գալդ ամենուս բարի :

ՅՈՐԵՆ ԵՒ ԳԱՐԻ

Գիւղացին երկու օրավար հող ունէր : Միոյն մէջ
ցորեն ցանեց, իսկ միւսին մէջ գարի : Արտերը աճեցան,
բարձրացան, հասկեր ձգեցին : Օր մը Գարին սկսաւ
խօսիլ . « Յորեն եղբայր, ըսաւ նա, մեր տէրը գէշ տեղ
ցաներ է զմեզ . այս գիւղը շատ աղքատ է, ո՛չ ոսկի
ունի, ո՛չ արծաթ : Ո՛վ պիտի ճանչնայ մեր յարգը եւ
գին տայ մեզ : Արի, Յորեն եղբայր, հեռանանք այս
գիւղէն . ելիր երթանք այնտեղ ուր ոսկի շատ կայ : »

Յորենը լսեց իւր դրացւոյն խօսքերը և ըսաւ .
« Շատ կը ցաւիմ, Գարի եղբայր, որ միայն քիստդ եր-
կարեր ես, իսկ խելքդ կարճ մնացեր է : Ինչո՞ւ չըջինք
ոսկիին ետեւէն . մեր արժէքը այնքան մեծ է որ նա
ինքն կուգայ մեր դուռը : »

8. Հանքեր

- 1. Թանկագին մետաղներ : — Ոսկի, բլաթին, արծաթ :
 - 2. Հասարակ մետաղներ : — Երկաթ, պղինձ, արծիճ, կլայեկ . . . :
 - 3. Թանկագին քարեր : — Ադամանդ, զլմրուխտ, յակինթ . . . :
 - 4. Հասարակ քարեր : — Որձաքար, չեչաքար, հերձաքար . . . :
 - 5. Հողեր : — Բուսահող, աւազահող, կաւ . . . :
- Առածներ : — Ապրիլ կայ՝ երկաթ է, ապրիլ կայ՝ արծաթ է : — Ոսկին փոքր է, բայց գինը մեծ է :
Հանելուկներ : — 1. Երկու եղբայր շատ վնասուած, երկուսն ալ մէկ մօրէ ծնած . մեծի փոքր է պատիւն ու գին, փոքրը յարգի եւ թանկագին :
2. Կլորակ դեղին, աշխարհի սիրելին :

Ի՞նչ կ'ընէ վարժապետը : — Աշակերտը . քահանայն . հողագործը . վաճառակա՞նը . հովիւր . որսորդը . ձկնորսը . բրո՞ւտը . քարտա՞շը . կօշկակա՞րը . ձի՞ն . կո՞վը . կատո՞ւն . մեղո՞ւն . շո՞ւնը :

Ի՞նչ բան է ոսկին : — Երկաթը . որձաքա՞րը . ադա՞մանդը . կա՞ւը . բլաթի՞նը . զմրո՞ւխտը . արծաթը . պղինձը :

Գառնուկն և իւր մայրը

(Մանկական երգ)

- Ինչո՞ւ կուրաս, խեղճ Գառնիկ :
- Շատ ծեծ կերայ ես, մայրիկ :
- Քեզ ո՞վ ծեծեց, իմ Գառնիկ :
- Կախարդ պառաւ մէկ կընիկ :
- Ինչո՞ւ ծեծեց քեզ, Գառնիկ :
- Կայի ծառին տակ, մայրիկ :
- Ինչո՞վ ծեծեց քեզ, Գառնիկ :
- Մէկ մեծ փայտով, իմ մայրիկ :
- Ո՞ր տեղ զարկաւ քեզ, Գառնիկ :
- Թաթիկներուս, իմ մայրիկ :
- Ի՞նչպէս լացիր դուն, Գառնիկ :
- «Մէ, մէ, մէ, մէ», իմ մայրիկ :

ՈՍԿԻ ԵՒ ԵՐԿԱԹ

Ոսկին և Երկաթը կը վիճէին իրարու հետ :

— «Ես ամէնէն լաւ մետաղն եմ, կ'ըսէր Ոսկին. ամէնքը կը գովեն զիս, բոլոր աշխարհ զիս կը պատուէ և մարդ չը կայ որ իմ բարեկամութիւնս չը խնդրէ : Հարուստները ո՛չ միայն դրամի տեղ կը գործածեն զիս, այլ և իրենց անձը կը զարդարեն ինձմէ շինուած շրջ-թաներով, մատնիներով և ուրիշ հազարաւոր զարդերով : Ի՞նչ որ սիրեն, նորա անունը ո՞րք կը դնեն. ճշմարիտ խօսքը զուտ ոսկի կը համարին . . . : Է՛հ, ալ ի՞նչ երկարեմ, ոսկւոյ պատիւն ու դինն այնքան մեծ է որ եթէ ուզեմ՝ կարող եմ բոլոր աշխարհ ոսկւով գնել :

— Հո՛ւ հո՛ւ, շատ կը պարծենաս, Ոսկի աղա, պատասխանեց Երկաթը, և իրաւունք ալ ունիս զի մարդիկ շատ երես տուած են քեզ : Բայց այս ալ լաւ դիտնաս որ մինակ դու չ'ես աշխարհիս տէրը. ապահով, կուշտ ու հանգիստ ապրելու համար երկաթն աւելի հարկաւոր է, ոսկիէ հրացաններով մարդիկ իրենց անձը չ'են պաշտպաներ գազաններու և շարագործներու դէմ : Դու, պարո՞ն ոսկի, ամէն բան կարող ես ընել. իսկ ես՝ եթէ ուզեմ՝ կարող եմ բոլորը ձեռքէդ խլել : »

9. Մարդ

Մարմնոյ անդամները : — Գլուխ, պարանոց, բուն, ձեռքեր, ոտքեր :

Գլխու մասերը : — Գագաթ, ծոծրակ, քունք, ձակատ, դէմք :

Դէմքի մասերը : — Յօնք, աչք, քիթ, այտեր, կզակ, բերան :

Առածներ : — Աստուած ձեռք է տուեր բան շինելու համար : — Բանի անունը որ տաս, գլխու ցաւը կը բռնէ : — Ծոյլ մարդու ձեռքերը միշտ փիլաւ կ'ուտեն : — Մարմնոյ ճրագը ակն է :

Հանելուկներ : — 1. Մէկը կանգնած կը խօսի, երկուքն ականջ կը դնեն, իսկ երկուքը կը նային :
2. Երկու սենեակ մի սիւնանի :

Արագախօսութիւն. — Փոկակապ Յակոբ ապեր, թէ կրնաս մի փոկ կապես, ես քեզ կ'ըսեմ շնորհքդ շատ, փոկակապ Յակոբ ապեր :

Գլուխը մարմնոյ մասն է, իսկ դէմքը . . . — Աչքը դէմքի մասն է, իսկ ծոճրակը . . . բերանը . . . գագաթը . . . ձեռները . . . յօնքերը . . . բունը . . . :

Ի՞նչ մասեր ունի շան մարմինը. պատեցէ՛ք :
Ի՞նչ մասեր ունի հաւու մարմինը : Եղևիկի՞նը :

ՏՂԱՅՈՑ ԱԹՕԹԻ

— Հայր ամէն մարդու, Հայր մեր երկնաւոր, Իւր բարիս կուտաս դու ինձ ամէն օր, Կեանք, լոյս և սնունդ, հայրիկ ու մայրիկ, Մեծ ու փոքր քոյր, եղբայր անուշիկ, Բայց այսչափ բարեացդ ես ի՞նչ փոխարինեմ : Ծնրագիր առջեւդ կեցած կաղօթեմ . Ծընորհք տուր ինձի որ ծնողներուս, Ուսուցիչներուս և իմ մեծերուս Լինիմ սիրելի, քեզ միշտ 'ի հաճոյս :

ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵԱՆՔ Է

Աքաղաղն ու Հաւը եղբայրացան : Աքաղաղը գնաց այգի և սկսաւ ուտել խակ պտուղներ, իսկ Հաւը կ'ըսէր անոր . «Մի ուտեր, եղբայր, սպասէ որ հասունանան :» Աքաղաղը ականջ չ'դրաւ և այնքան կերաւ որ հաղիւ կարող եղաւ տուն հասնիլ :

— «Վայ, քուրիկ, փորս կը ցաւի», կ'ըսէր Աքաղաղը : Հաւը անոր անանուխի կաթիլներ խմցուց, շաղուած մանանեխ վրան դրաւ և ցաւն անցաւ :

Աքաղաղն առողջացաւ և դաշտ գնաց : Այնտեղ նա շատ թռչտեցաւ ու վազվզեց և բոլորովին քրտնած մօտեցաւ աղբուրին և կ'ուզէր պաղ պաղ ջուր խմել : Հաւը կը խրատէր զայն . «Մի ըներ, եղբայր, կ'ըսէր, սպասէ, քիչ մը հանգիստ սա, յետոյ կը խմես :» Աքաղաղը մտիկ չ'ըրաւ, պաղ ջուրը խմեց և սկսաւ դողդողալ : Մեծ գժուարութեամբ կարողացան տուն տանիլ զինքը : Հաւը վազեց բժիշկ բերելու : Բժիշկն եկաւ և նորա համար լեղի դեղ գրեց : Աքաղաղն երկար օրեր անկողնոյ ծառայեց :

Ձմրան դէմ Աքաղաղն առողջացաւ և գնաց գետափը խաղալու : Գետի երեսը բարակ սառույցով պատած էր : Նա ուզեց սահնակ խաղալ սառույցին վրայ : Հաւը կը խրատէր զայն . «Մի ըներ, եղբայր, դեռ բարակ է, կը փշրի և կը խզուիս :» Բայց Աքաղաղը չը լսեց և սկսաւ սահնակ խաղալ : Յանկարծ սառույցը կտորեցաւ և մեր անհնազանդ Աքաղաղն ընկաւ ջրոյն մէջ ու խեղդուեցաւ :

ՄԵՂՈՒՆ ՈՒ ՃԱՆՃԸ

Մ Ե Ղ Ո Ւ

Գարուն, ամառ, ամէն օր,
 Ես կը գնամ դաշտ ու ձոր.
 Կ'աչխատիմ ես միշտ անվերջ,
 Մեղր փնտռեմ ծաղկանց մէջ,
 Եւ գտածս ես շիտակ
 Իսկոյն կը տանիմ փեթակ,
 Որ երբ փչէ ցուրտ քամին,
 Ծաղիկներն թառամին,
 Ես ձմեռը պաշարով
 Լինիմ իսպառ ապահով:

Ճ Ա Ն Ճ

Փոքրիկ ճանճ մ'եմ գուարճասէր,
 Միշտ կը թռչիմ վայր ու վեր,
 Մի մեծ տան մէջ, մի բակին,
 Սաստիկ արեւուն տարին:
 Կեր ու խումէ, խաղէ ջոկ՝
 Բնաւ չ'ունիմ ուրիշ հոգ
 Եւ ներկայով բաւական,
 Միտք չ'եմ բերեր ուրիշ բան:

10. Ձեռներու մասերը: — Դաստակ, արմուկ, ուս:

Ոտներու մասերը: — Ազգը, սրունք, գարշապար:

Բնի մասերը: — Կուրծք, փոր, կողեր, թիկունք, մէջք:

Դաստակը ձեռքի մասն է, իսկ սրունքը
 Կուրծքը բունի մասն է, իսկ բունը
 Սրունքը ոտքի մասն է, իսկ թիկունքը
 Ձեռքը մարմնոյ մասն է, իսկ գարշապարը

Ա. ո. ա. ծ. — Ո՛վ որ փքանայ, շուտով չքանայ:

ԵՐԿՈՒ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

Երկու հովիւներ, Պետրոս ու Կարապետ, դաշտէն միասին տուն կը դառնային: — «Դիտե՛ս, Պետրո՛ս, ըսաւ ընկերը, եթէ քու ունեցած ոչխարներէդ մէկն ինձ տաս՝ իմ հօտը քուկինէդ երեք անգամ շատ կը լինի: — Ո՛չ, ըսաւ Պետրոս, դուն քու ոչխարներէդ մէկն ինձ տուր, այն ժամանակ մենք հաւասար կ'ուսենանք:»

Հովիւներուն արեւն մէկը փակի՝ ոչխար ունէր:

ՈՒԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՅԼԸ

Մէկը կայ՝ մէկը չ'կայ, Այժ մը կայ եղեր. այս Այժը իրեն համար անտառին մէջ անակ մը կը շինէ և իւր փոքրիկ ուլերով հոն կը բնակի: Ամէն օր նա դուրս կ'երնէ արածելու, միայն թէ երթալէն առաջ կը պատուիրէ իր ձագերուն որ ո՛վ ալ գալու ըլլայ՝ դուռը չը բանան. ինքն ալ արտերը կանաչ խոտերու մէջ արածելէ ետքը, երեկոյին ետ կը դառնայ տուն և իր երկար կեռ կոտոյններով դրանը կը զարնէ ու կ'ըսէ.

Ի՛մ ուլիկներ , փոքր այծուկներ ,
 Դէ՛հ շարժեցէ՛ք , դուռը բացէ՛ք .
 Ահա՛ կուգամ կանանչ դաշտէն ,
 Ապրշումէ խոտն արածած ,
 Պաղ աղբիւրի ջուրը խմած :
 Կուրծքս լեցուն ես ձեզ համար
 Ծիծերուս մէջ կաթ կը բերեմ .
 Բացէ՛ք , բացէ՛ք , ձեզի կ'ըսեմ :

Ուլերը լսելով իրենց մօր ձայնը , կը վազեն
 կը բանան դուռը : Մայրը ծիծ կուտայ անոնց և կրկին
 կ'երթայ արածելու :

Այս ամէնը տեսնելով կը լսէ Գայրը որ միտքը կը
 դնէ խաբէութեամբ ներս մտնել ուլերու բնակարանն
 և զանոնք ուտել : Օրին մէկը Այծը դուրս գնացեր էր ,
 Գայրը կամացուկ մը կը մօտենայ անոր փարախին ու
 կ'սկսի երգել , սակայն հաստ ու կոշտ ձայնով մը .

Ի՛մ ուլիկներ , փոքր այծուկներ ,
 Դէ՛հ շարժեցէ՛ք , դուռը բացէ՛ք ,
 Ձեր մայրն եկաւ , կաթը բերաւ . . .

Ուլերը քչիկ մը ականջ կը դնեն , կը նային որ ի-
 րենց մայրը չ'է երգողը , կ'ըսեն . « Կը լսենք , այդ մեր
 մօր ձայնը չ'է . մեր մայրը բարակ ձայնով ու քաղցրիկ
 կը մկթայ » , կ'ըսեն ու դուռը չ'են բանար : Գայրը անօ-
 թութենէն ակռաները կը ճտելով , կը թողու կ'երթայ :
 Քիչ մը վերջը կուգայ նաև մայրը . նա կը գովէ իւր
 ձագերը որ իր խօսքը մտիկ ըրին ու դուռը չ'բացին .
 — « Դուք շատ լաւ էք ըրեր , ձագուկներ , որ դուռը
 չ'էք բացեր . թէ ոչ , նա ձեզ ամէնքդ ալ կ'ուտէր : »

« ՍՈՒԻՔ ԾԱՌ »

ՔՐՈՋ ԽՆԴՐՈՒ ԱԾՔԸ

Ելնեմ ծառը զարդարեմ ,
 Վեր գամ տակը մխիթարեմ ,
 Հաւի վառեկը մօրթեմ ,
 Տանիմ գետը լուանամ ,
 Եփեմ ու չորանին տամ ,
 Չորանն ինձ մի ոչխար տայ ,
 Ոչխարն Աստուծոյ տամ ,
 Աստուած ինձ մէկ եղբայր տայ :
 Եղբայր , եղբայր , ջա՛ն եղբայր ,
 Ձանըս քեզ մատաղ , եղբայր :
 Կաբայ եմ կարել , կարճ է եկել .
 Բուզմայ եմ շարել , խոչ է եկել .
 Ճընճղուկի լեզուն մեղրով
 Քեզ համար եմ տապակել :

Առած : — Քոյրն ըսաւ՝ եղբայր ունիմ , եղբայրն
 ըսաւ՝ քոյր չ'ունիմ :

ԽՆԴԻՐ ԱՌԱԿԱԶՆԻ

Գիւղացին սայլով խոտ կը տանէր . սայլին մէջ կա-
 յին նաև գայլ մը և գառնուկ մը : Նա հասաւ գետին
 եզերքը և երբ կ'ուզէր կամրջէն անցնիլ , պահապանն
 առաջքն ելաւ ու ըսաւ . « Եթէ կ'ուզես որ թող տամ
 առանց վարձքի կամրջէն անցնիս , պայման մը կայ զոր
 հարկ է կատարես . ուշ դիր որ ապրանքդ զատ զատ
 անցունես — գայլը , գառնուկը և խոտը — , բայց այն-
 պէս որ իրարու վնաս չ'հասցունեն : »

Ի՞նչ ընէր գիւղացին . եթէ առաջ գայլը տանէր՝
գառնուկն անշուշտ կ'ուտէր խոտը , եթէ խոտը տա-
նէր՝ գայլը կը բղբաէր գառնուկը : Մտածեց , մտածեց
մեր գիւղացին և իւր ապրանքն այնպիսի հնարքով ան-
ցուց որ բնաւ մէկը միւսին չ'փրասեց :

Հիմա գիտցե՛ք , գիւղացին ի՞նչպէս խռ ապրանքն
անցուց :

**11. Աչքի , բերանի , դաստակի և
գարշապարի մասերը :**

Աչքի մասերը : — Բիբ , հիրիկ , սառնենի ,
կոպք , արտեւանունք :

Բերնի մասերը . — Շուրթ , ծնօտ , լինդ ,
ակռայ , քիմք , լեզուակ , կոկորդ , շնչափող :

Դաստակի մասերը : — Մատներ , ափ , մատ-
նարմատներ :

Գարշապարի մասերը : — Պատուանդան ,
կրուկ , մատներ , ճիւղք :

Առածներ : — Լեզուդ չուանի դիր : — Լե-
զուի տակը ոսկոր չկայ որ սուտ ըսես՝ ծակէ : — Սուտ
ըսողի տունը կրակ ընկաւ , ոչ ոք հաւատաց : — Օձի
կծածը կ'առողջանայ , լեզուի կծածը չ'առողջանար :

Հանելուկներ : — 1. Փոքրիկ պատուհան
չեղջով լեփ լեցուն :

2. Զորս մայր կային նմանակ , ունէին հինգ հինգ
զաւակ , հինգն էին մօր որդիք , հինգ՝ սոցա եղբորոր-
դիք , տասն ալ՝ մօրեղբորդիք :

ԵՐԿՈՒ ԵՒ ՄԻ

Ականջդ երկու , ունիս մի բերան ,
Հասկցիր դու լաւ ,

Աշխարհիս վրայ կը լսես շատ բան ,
Ու խօսէ սակաւ :

Աչքերդ երկու , ունիս մի բերան ,
Հասկցիր դու լաւ .

Աշխարհիս վրայ կը տեսնես շատ բան ,
Ու պատմէ սակաւ :

Երկու ձեռք ու մի բերան դու ունիս ,
Հասկցիր ի՞նչ լաւ .

Օրն 'ի բուն ու շատ պիտի աշխատիս ,
Եւ ուտես սակաւ :

ԾՈՅԼԸ ԵՒ ԶԱՆԱՍԵՐԸ

— «Այսօր խաղամ , վաղը կը սովրիմ» , կ'ըսէ ծոյլը :

— «Վաղը կը խաղամ , հիմա սովրիմ» , կ'ըսէ շա-
նասէրը :

Ծ ո յ Լ ա ղ ջ ի կ ը : — «Բանն ի՞նչ անեմ , աղտոտ
է , բամպակը կորիզոտ է , մետաքս պիտի՝ որ մանեմ ,
մազտաք պիտի՝ որ ծամեմ , կտուրը տիտիկ անեմ ,
անցնողին մտիկ անեմ , ուտեմ խմեմ , մթնի քնեմ :»
Ծ ո յ Լ տ ղ ա ն : — «Լաթերս հանէ , պառկեցուր ,
ծածկէ՛ զիս ու խաչակնքէ՛ վրաս , յետոյ ես ինքս կը
քնեմ :»

Աչքը դէմքի մասն է , իսկ բի՞բը — Ափը ձեռքի
մասն է , իսկ դէ՞մքը — Գարշապարը ոտքի մասն է ,
իսկ պատուանդանը — Դէմքը գլխի մասն է , իսկ գը-
լո՞ւխը — Ծիածանն աչքի մասն է , իսկ ա՞չքը ափ-

առնե՞րը . . . կրճուկը . . . ոտները . . . անգործը . . . դաստափ-
կը . . . ծնօտները . . . — Մորենին թուփ է , իսկ կաղնի՞ն . . . :
— Կուժը աման է , իսկ փիլա՞ւը . . . : — Շունը չորքոտանի
է , իսկ ձի՞ն . . . վագրը . . . մածո՞ւնը . . . արօ՞րը . . . բաղ-
կաթո՞րը . . . :

Մ Ե Ղ Ո Ի

Հնա ծագեցաւ արեգակը ,
Հնա ծագեցաւ մանուշակը ,
Մեղուն թողեց իւր փեթակը ,
Տըզտըզալով—տըզտըզալով :

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ ,
Մեղր առաւ քաղցր—անուշիկ ,
Մոմը տարաւ հոտոտ , լուսիկ ,
Պըզպըզալով—պըզպըզալով :

Անուշ մեղրը մանր տղոց ,
Դեղին մոմը ամէն Սրբոց ,
Իսկ չարերուն կըճ ու խայթոց ,
Կըսկըծալով—կըսկըծալով :

Ո Ձ Խ Ա Ր

Աստուած կը տաքցնէ ոչխարները :

Գարնան վերջերը հովիւը խուզեց իր ոչխարները :
Դեռ ցուրտ էր և խեղճ կենդանիները կը դողդողային :
Աստուած խղճաց ոչխարներուն վրայ և աչխարհ
ուզարկեց արեւու տաք ճառագայթներն ու ջերմ քա-
մին : Ոչխարները տաքցան և ուրախ զուարթ վազեցին
դէպ ՚ի դաշտը , իսկ աշնան դէմ անոնց բուրդը նորէն
բուսաւ ու թաւացաւ :

Ի՞նչ շինեցին ոչխարի բրդէն .

Մանկունք ամառն ՚ի բուն ուրախ զուարթ կը խա-
ղային : Չմեռն եկաւ և նորա չ'էին կրնար առաջուան
պէս դուրս վազել : Տրտում նստած էին իրենց լուսա-
մուտներու առաջ ու կը նայէին դուրս ուր ձիւնը բարդ
բարդ դիզուած էր : Մայրը գնեց ոչխարի բուրդ , թել
մանեց և փափուկ գոլպաներ ու թաթպաններ հիւ-
սեց իւր որդւոց համար . յետոյ չալ գործեց և նոցա
համար հագուստներ կարեց : Այնուհետեւ մանուկները
ամուր հագուած ըլլալով , համարձակ դուրս ելան և ու-
րախ զուարթ սկսան ձիւնագնդակ խաղալ :

Կը գրեն գրչով . կը կարեն . . . կը կարգան . . . կը վա-
րեն . . . ժուռ կուզան . . . կը կամեն . . . : — Արօրով կը
վարեն , իսկ մատիտով . . . : — Հացը կ'ուտեն , իսկ կաթը
. . . : — Սեղանը փայտէ կը շինեն , իսկ սճուը . . . : —
Հացը կը թխեն ալիւրէ , իսկ գինին կը քամեն . . . :

12. Հինգ զգ սյարանք

Աչքով կը տեսնեն , առարկայն . ականջով կը լսեն , նո-
րա ձայնը . քթով նորա հոգը կ'առնուն , լեզուով՝ համը ,
իսկ մատներով կը շփեն և կ'իմանանք նորա պնդու-
թիւնը , փափկութիւնը , թանձրութիւնը , բարակու-
թիւնը , պաղութիւնը , տաքութիւնը , հարթութիւնը ,
անհարթութիւնը . . . :

Տեսութեան գործարանն աչքն է . լսողութեան՝ գործարանը
. . . հոգառութեան՝ գործարանը . . . շփման՝ գործարանը . . .
հաշիւ՝ գործարանը . . . :

Առաժներ: — Ականջն անոր համար չի մեծ-
նար որ շատ բաներ չը լսէ:

Անհանձար մարդու լեզուն երկար կը լինի:
Ուրիշի աչքը քեզ համար լոյս չի տար:

Հանելուկ: — Փետրով կը ցանեն,
Աչքով կը քաղեն,
Գլխով կ'ուտեն,
Մտքով կը մարսեն:

Խրատ: — Մի խնդրէր Աստուծմէ
Ո՛չ փող, ո՛չ պատիւ,
Այլ քեզ կրթելու
Խելք, շնորհք, սիրտ ազնիւ:
Երբէք մի պարծիր
Թէ շատ գիտուն ես,
Որքան բան սովորի՝
Այն օգուտ է քեզ:
Օգնող եղիր քո ընկերաց,
Աղքատներու սէր ցուցուր:
Մեր Տէրն ըսաւ թէ չ'է անվարձ
Նաեւ բաժակ մի ցուրտ շուր:

ԿԱՂՆ ՈՒ ԿՈՅՐԸ

Կաղն ու Կոյրը սրբնթաց առուակէ մը պիտի անց-
նէին: Ի՞նչպէս ընէին: Կոյրը շալկեց Կաղը և երկուքն
ալ ապահով անցան առուակէն:

Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Փալփրուն ճաճանչով արեւելք լցաւ,
Գետի մօտ գիւղի կրակ մարեցաւ.
Դաշտի ծաղիկներ ցօղով ցօղուեցան,
Դուար ու ոչխար արօրը ելան:
Թանձր մառախուղք երկրէն հեռացան,
Ամէն կենդանիք դաշտը լցուեցան.
Արթնցան մարդիկ, սկսան գործի,
Ծագեց արեգակն, աշխարհ կը բերկրի:

Կաղնին ծառ է, իսկ մասրին թուփ է: — Ձին չորքո-
տանի կենդանի է, իսկ ծիծեռնակը... — Բանը գործիք է,
իսկ բազկաթո՞ղը... — Գնդակը խաղալիք է, իսկ փիլա՞ւը
... — Քանոնը դասական առարկայ է, իսկ մո՞ւրճը... —
Բաղը թռչուն է, իսկ օճը... — Կաղամբը բանջարանոցի
բոյս է, իսկ ցորե՞սը... — Առւոյտը խոտ է, իսկ սիսե՞ռը
... — Երկաթը մետաղ է, իսկ բզ՞զը... — Առիւծը վայրի
զազան է, իսկ ո՞ւղտը... — Տառխը ձուկ է, իսկ գո՞րտը
... աղուէ՞սը... խո՞ղը... գարի՞ն... բաժա՞կը... տիկի՞նը
... սեղա՞նը...:

ՄԵՂՈՒՆ ՈՒ ՃԱՆՃԸ

Ճանճերը գոհ չ'էին իրենց կեցած տեղէն: Նորա
խորհեցան որ ուրիշ երկիր երթան, բայց չ'էին ուզեր
մինակ երթալ. ուստի իրենցմէ մէկը Մեղուին զրկեցին
որ նա ալ գայ:

— «Մեղու եղբայր, ըսաւ Ճանճը, չար մարդիկ
հանգիստ չ'են թողուր զ՛մեզ այս տեղ: Հերիք չ'է որ
ամէն բան կը պահեն մեզմէ, պատուհաններուն մէջն ալ
թոյն կը դնեն որ ուտենք ու մեռնինք: Ստոյգ է թէ

խրճիթներու մէջ չ'են նեղեր զմեզ մարդիկ, բայց այնտեղ ալ ուրիշ թշնամի ունինք: Սարգերը իրենց ստայններուն մէջ կը բռնեն զմեզ, կը խեղդեն և կը ծծեն մեր արիւնը: Արի, Մեղո՛ւ եղբայր, երթանք հեռանա՛նք այս տեղէն»:

Մեղուն լսեց ու պատասխան տուաւ. «Դուք գացէք ո՛ւր որ կ'ուզէք. ես ձեր ընկերը չ'եմ: Ինձ համար հոս ալ շատ լաւ է. ամէնքը կը պատուեն զիս ու կը սիրեն, ես ալ ամենուն օգտակար կը լինիմ. իմ մեղրա թէ չար և թէ բարի մարդոց, աղքատին ու հարուստին քիմքը կը քաղցրացնէ: Իմ տուած մոմը Աստուծոյ տաճարը կը լուսաւորէ: Դուք գացէք ուր որ կ'ուզէք, միայն գիտնաք որ ամէն տեղ ալ պիտի հալածեն զձեզ, որովհետև ոչ միայն օգտակար չ'էք մէկուն, այլ կը ձանձրացնէք ամէնքը»:

ՈՐԲԸ ՊԱՀՈՂՆ ԱՍՏԻԹԱԾ Է

Փայլուն արեւն արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն ալ շատոնց գնաց, պահուեցաւ,
Փոքրիկ աստղերը ամպի տակ մտան
Եւ ցուրտ ու խաւար գիշեր էր աշնան:
Ամէն մարդ գնաց, իւր տունը նստաւ,
Ամէն երախայ մօր գիրկը մտաւ.
Միայն խեղճ որբը չ'ունի հայր ու մայր,
Զ'ունի բարեկամ, ո՛չ քոյր, ո՛չ եղբայր,
Անտէր մնացած՝ Աստուծոյ կամքին,
Խեղճը կը ննջէ փողոցի միջին:

13. Մարդիկ, կենդանիներ, բոյսեր, հանքեր:

Մարդիկ: — Հայր, մայր, եղբայր, քոյր, հօրեղբայր, քեռի, հօրաքոյր, մօրաքոյր, ծերունի, պառաւ, մանուկ, տղայ, աղջիկ, կին, վաճառական, աղքատ . . . :

Կենդանիներ: — Գազաններ, թռչուններ, ձրկներ, սողուններ, միջատներ, խեցգետիններ, սարդեր:

Բոյսեր: — Ծառեր, թփեր, ընդեղէններ, խոտեր, բանջարեղէններ, տունկեր, մամուռներ:

Հանքեր: — Մետաղներ, քարեր, հողեր, աղեր:

Առածներ: — Ինչ չ'ծնիր, նա չի մեռնիր:

Հանելուկ: — Ի՞նչ բան է այն որ առաւօտուն չորս ոտքի վրայ, կէս օրին՝ երկու, իսկ երեկոյին երեք ոտքի վրայ կը քայլէ:

Արագախօսն թիւն: — Ծիտը ճմբան ծէրին, ծտի ճուտի ճիտը ծուռ:

Աղքատը մարդ է . . . — Թո՛ւփը . . . Թռչո՛ւնը . . . Գի՛րքը . . . Սա՛րդը . . . Կի՛րը . . . Մանո՛ւկը . . . Երկա՛թը . . . Եղբա՛յրը . . . Ծա՛ռը . . . Մամո՛ւռը . . . Սո՛ւնկը . . . Գազա՛նը . . . Խո՛տը . . . Ա՛ղը . . . Հա՛յրը . . . Օրի՛որդը . . . Մետա՛ղը . . . Սեղա՛նը . . . Հո՛ղը . . . Միջա՛տը . . .

Պ Ս Ա Կ Ն Ե Ր

ՇՈՒՇՈՆԷ ՊՍԱԿ

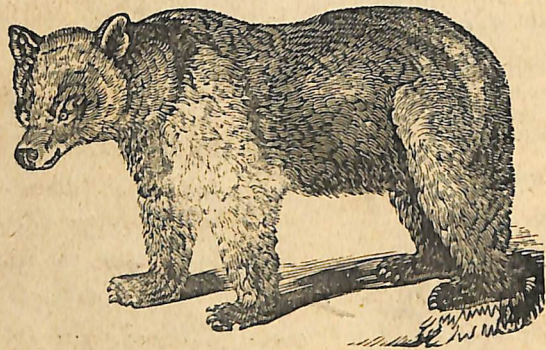
ՎԱՐԴԷ ՊՍԱԿ

Անմեղուժեան օրինակ , Վարդի լինիմք մենք նման ,
 Դաշտի շուշան սիրունակ , Որ է պատկեր հեզուժեան .
 Ե՛կ , զարդ եղիր մեր պարին , Հանգչի կոկոն թող վարդի
 Ե՛կ , միացիր մեր երգին : Վերայ մատաղ մեր սրտի :
 Լա , լա , լա , ևայլն :

ԿՅՂՆԵԱՅ ՊՍԱԿ

ՄԱՆՈՒՇԱԿԷ ՊՍԱԿ

Խոտըն դալար դաշտերուն Ագնիւ սիրուն մանուշակ ,
 Սիրելի է մեր սրտին . Համեստութեան օրինակ ,
 Թող գեղեցիկ ոստ կաղնոյն Տուր մեզ ծաղիկ գեղեցիկ
 Պսակ լինի մեր գլխին : Եւ հոս քնքոյշ անուշիկ :
 Լա , լա , լա , ևայլն : Լա , լա , լա , ևայլն :

Ա Ր Ջ Ի Ն Թ Ա Թ Ը

Գիւղացիք թակարդ լարեցին և Արջ մը բռնեցին :

Չո՛ւղեցին Արջը սպաննել , միայն կացինով նորա թաթը
 կտրեցին : Եռօտն Արջն ալ կաղալով խեղալով փախաւ
 գնաց : Խեղճ Պառաւ մը խնդրեց որ Արջի թաթն իրեն
 տան , խուզեց նորա վրայի մազը և կաշին ալ մաշկեց :
 Պառաւը միսը կրակին վրայ դրաւ եփելու , ինքն ալ նըս-
 տաւ կաշին վրայ և սկսաւ մանել նորա մազը : Մանեց
 մանեց մինչև կէս գիշեր : Կէս գիշերին մէկ մ'ալ տես-
 նես ձայն մը կը լսուի , լուսամուտին մօտ բան մը
 թըմք-թըմք , թըխ-թըխ կ'ընէ :

Պառաւը ականջ դրաւ լուսամուտին և վախէն քար
 դարձաւ . տեսաւ որ եռօտանի Արջը փայտի մը վրայ
 կը թնեցով կը բարձրանայ և քթին տակէն սա խօսքերը
 կը մըթ մըթայ .

«Օ՛ն բարձանամ, բարձրանամ, ննջէ ամէն մարդ 'ի չէն ,
 Լորի ոստի օգնութեամբ , ննջէ 'ի գիւղ մարդ ամէն .
 Հունի փայտի օգնութեամբ . Միայն Պառաւ չ'է քնած ,
 Բոլոր աշխարհ կայ 'ի քուն իմ կաշին ոտքը փռած ,
 Կեցան հոսանք ջրերուն : Իմ բրդէն թել կը մանէ ,
 Իմ մսէն սնունդը կ'եփէ » :

Պառաւը շատ վախցաւ , որովհետև նա գիւղի մէկ
 ծայրը կը բնակէր միայնակ : Հիմա ի՞նչ ընէ , ի՞նչ չ'ընէ ,
 Արջէն ի՞նչպէս ազատի : Արջը քիչ էր մնացեր որ ներս
 մտնէ . նա արդէն ձեռնափայտով կը թըխ-թըխկացնէր
 դրսէն : Պառաւը թոնիրի բերանը բացաւ և ինքը գնաց
 ելաւ ամբարի գլուխը :

Արջը տըփտըփեցով դուռը գտաւ և կռնրկի վրայ
 բանալով ներս մտաւ խրճիթը և սկսաւ մուծին մէջ աս-
 դին անդին խարխափելով ժուռ գալ . մէկ մ'ալ
 տեսնես — տըմքի — ընկաւ թոնիրը :

Պառաւը շուտով ամբարի գլխէն վար թռաւ ,
ծածկեց թոնիրի բերանը և գնաց դրացիներուն ձայն
տուաւ : Դրացիներն եկան և Արջը սպաննեցին :

**14. Օրուան մասերը , շաբթուան օրերը ,
տարուան եղանակները :**

Օրուան մասերը : — Յերեկ , գիշեր , առա-
ւօտ , կէս օր , երեկոյ , կէս գիշեր :

Շաբթուան մասերը : — Կիրակէ , երկու-
շաբթի , երեքշաբթի , չորեքշաբթի , հինգշաբթի , ուր-
բաթ , շաբաթ :

Տարուան եղանակները : — Գարուն , ամառ ,
աշուն , ձմեռ :

Առաժներ : — Վեց օր աշխատէ՛ , եօթներորդ-
օրը հանգչէ :

Հանելուկ : — Մի մանուկ կար զօրեղ հրեղէն ,
խմեց հատցուց շուրը գետէն . բոլոր մարդկան ըրա-
նա քէն , հնձեց վերցուց խոտը դաշտէն :

Գարունը տարուան եղանակն է : Յերեկը . կիրակէն .
ամառը . երկուշաբթին . գիշերը . չորեքշաբթին . առաւօտը .
երեքշաբթին . աշունը . ուրբաթը : — Օրը ժամանակի չափ է .
շաբաթը շաբթուան վերջին օրն է . ձմեռը

Իրիկուան պահու զանգակը զարկին ,
Բարեպաշտ մարդիկ ժամ հրաւիրեցին .
Վաղը կիրակի Աստուծոյ օրն է ,
Ժամ է հանգստեան , դադրեցէք գործէ :
Լսեց գիւղացին դաշտի մէջ զայս ձայն ,
Դէպի տուն քշեց եղն իւր ու Գութան :
Գիւղային փոքրիկ պարզ եկեղեցին՝
Լցուած բազմութիւնն աղօթքի էին ,
Քրտինքի գնով գնած մոմերնին
Սուրբերու առաջ մեղմիկ վառէին :

Ե՞րբ կը լինի

Ձիւնը կը հալի , խոտը կը ծլի , ծառը կը ծաղկի ,
օրը կ'երկարի : Այս ե՞րբ կը լինի :

Մարդիկ դուրս եկան , այգին քաղեցին : Օրը կար-
ճացաւ , հունձքը վերջացաւ : Բարակ անձրեւը վերէն կը
թափի , իսկ մութ գիշերը չորս կողմդ պատէ : Այս ե՞րբ
կը լինի :

Դաշտ ու ձոր ահա ձիւնով ծածկուեցան . ծառե-
րէն սառի շիթեր կախուեցան : Մարդիկ ներս մտան
իրենց աները , իսկ գաղանները՝ իրենց որջերը : Դուրսը
սաստկութեամբ քամի կը փչէ և ձիւն փոշիով աչքերդ
կը լեցնէ :

Ինձ ըսէք , տեսնեմ , այս ե՞րբ կը լինի :

Չ Ո Ր Ս Ի Ղ Ձ Ե Ր

1. — Չմեռ էր, գետը ծածկուած էր սառույցով: Գարեգին իւր ընկերներուն հետ կ'ըբօսնուր և հաստ սառուցի վրայ սահնակով սահուկ կը խաղար: Բաւական խաղալէ յետոյ՝ ուրախ զուարթ տուն վազեց և ըսաւ իւր հօրը. «Ախ, հայրիկ, ինչ պատուական եղանակ է ձմեռը, ինչպէս կ'ըբօսնունք. ձինազնդակ կը խաղանք, կը սահինք սառուցի վրայ...: Ախ, երանի՛ թէ միշտ ձմեռ ըլլար:» Հայրը հանեց ծոցի տետրակը և ըսաւ. «Գրէ սորա մէջ քո փափաքը:» Գարեգին գրեց:

2. — Չմեռն անցաւ, գարունը եկաւ: Մլեցան ծաղիկները, բարձրացան դաշտերու խոտերը, այստեղ այնտեղ կ'ոստոստէին հազարաւոր թիթեռներ ու բզէզներ: Գարեգին դաշտը գնաց, ծաղիկներ քաղեց, թիթեռներ քոնեց ու երբ երեկոյին տուն եկաւ՝ ըսաւ հօրը. «Գիտնայիր, հայրիկ, թէ որքան զուարճացայ ես այսօր. ճըշմարիտ, շատ հիանալի եղանակ է գարունը և եթէ ինձ մնար՝ կը փափաքէի որ միշտ գարուն ըլլայ:» Հայրը հանեց տետրակն և առաջարկեց Գարեգինին որ իր իղձը գրէ հոն: Գարեգին գրեց:

3. — Ամառ եղաւ, դաշտերու խոտերը հասեր էին և հնձող կը կանչէին: Գարեգին ու իր հայրը գնացին խոտ հնձելու: Մինչդեռ հայրն անուշահոտ խոտերը կը հաւաքէր, Գարեգին ալ իր զբօսանաց կ'ըբաղէր. ձուկ կը բռնէր գետակէն, մորմենի կը քաղէր, հոտաւէտ խոտերու վրայ կը թաւալէր: Երեկոյին որ տուն դարձան, ըսաւ իր հօրը. «Այսօր ես որչափ ուրախացայ: Երանի՛ թէ ամառը վերջ չ'ունենար:» Գարեգինի այս իղձն ալ գրուեցաւ տետրակին մէջ:

4. — Վերջապէս եկաւ Աշունն ալ: Այգեստանեայց

մէջ կտրիկ մտրիկ պտուղները հասեր էին՝ խնձորը, տանձը, սալորը, սերկեկը, խաղողը...: Մարդիկ ելած էին այգեկուծի: Գարեգին ալ իր ծնողաց հետ գնաց այգին և քաղն սկսաւ: Տեսնելու էր թէ ինչպէս կը վազվըզէր նա մէկ ծառէն միւսը. կը խնդար, կ'երգէր, կը խաղար և պտուղներէն բերանը նետելով՝ անուշ կ'ընէր: Վերջը նա վաղեց իւր հօր քով և նորա ճիտը փաթթուելով՝ կ'ըսէր. «Հայրիկ, աշունը տարւոյն ամենէն լաւ եղանակն է անտարակոյս:»

Այն ժամանակ հայրը հանեց փոքրիկ տետրակն և ցուցուց թէ նա միևնոյն բանն էր ըսած գարնան, ձմեռուան և ամառուան համար:

Պատմեցէ՛ք այս պատմութիւնը, ըսէ՛ք թէ քանի՞ գրիաւոր կտրուէրու կարող էք բաժնել զայն. ի՞նչ է շտուած իւրաքանչիւր կտրի մէջ:

Ն Ո Ր Տ Ա Ր Ի

- Ահա՛ եկաւ նոր տարի,
- Հետը բերաւ նոր բարի,
- Մանր տղոց՝ ուրախ օր,
- Բարի զաւակ՝ հօր ու մօր:
- Մանրը տղայքն են ուրախ,
- Ունին կազին, կօզինախ,
- Սալորի չոր, չամիչ, թուզ,
- Փըլատ, յունապ և ընկուզ:
- Մանրը տղայք, չը մոռնաք,
- Աշխարհի մէջ չ'էք մինակ,
- Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,
- Աղքատ և անօգնական:

Նորա հայր ու մայր չունին,
Կարօտ են սև չոր հացին,
«Աղքատներու ողորմած
եղէք», կ'ըսէ ձեզ Աստուած:

15. Ամիսներ

Ամիսներ: — Յունվար, փետրվար, մարտ, ապրիլ, մայիս, յունիս, յուլիս, օգոստոս, սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր:

Չմեռնալին ամիսներ: — Դեկտեմբեր, յունվար, փետրվար:

Ամառնալին ամիսներ: — Յունիս, յուլիս, օգոստոս:

Աշնանալին ամիսներ: — Սեպտեմբեր, հոկտեմբեր, նոյեմբեր:

Գարնանալին ամիսներ: — Մարտ, ապրիլ, մայիս:

Յունվար ձմեռնային ամիս է, իսկ մայիսը . . . — Սեպտեմբեր աշնանային ամիս է, իսկ փետրվարը . . . — Մարտ գարնանային ամիս է, իսկ յունիսը . . . — Յուլիս ամառնային ամիս է, իսկ սեպտեմբերը . . . ապրիլը . . . օգոստոսը . . . դեկտեմբերը . . . :

Տարին ֆաևի՞ ամիս ունի: Ո՞րն է առաջին ամիսն: Ո՞րն է վերջինը: Որո՞նք են գարնանային ամիսները: Ըսե՛ք ամառնային ամիսները: Ո՞րն է աշնանային վերջին ամիսը. դա ո՞ր եղանակին ամիսն է. ֆաևի՞ երորդն է . . . :

Առա՞ծ: — Ազոաւի բերանով Վարդավառին ձիւն կուգայ:

Հ Ո Կ Տ Ե Մ Բ Ե Ր

Արեւն իր ոյժը կորուսած՝
Սմայերու տակ պահուըտեցաւ .
Սաստիկ քամին ծառեր ամէն
Տերեւաթափ և մերկ ըրաւ:
Երկինքի մէջ ամպի դէպեր
Անձրեւները կը պատրաստեն,
Անտառներն ալ տերեւներով՝
Առուն ախար կը կարկաջեն:
Շատ թռչուններ ու թիթեռներ
Ոնյայտացան մեր գաշտերէն:
Ծառը չունի կանանչ տերեւ,
Նա զրկուած է իւր զարդէն:
Ինչո՞ւ գաշտաց ալ սողուններ
Եւ վայրենի մեծ թռչուններ
Կ'աճապարեն իրենց համար
Մէկ մէկ ապահով տեղ գտնել:

Աչքը եւ քիթը գէմքի մասեր են, իսկ ա՞զրը եւ սըրճո՞ւնքը . . . : — Դաստակը եւ արմուկը ձեռքի մասերն են, իսկ կո՞ւրծքը եւ փո՞րը . . . : — Գլուխը եւ պարանոցը մարմնոյ մասերն են, իսկ սալիտակո՞ւցը եւ ծիածա՞նը . . . : — Բիթը եւ արտեւանունքը աչքի մասերն են, ակռա՞ններն ու լեզո՞ւն . . . : — Մարտ եւ ապրիլ գարնանային ամիսներ են, իսկ սեկտեմբերն ու հոկտեմբերը . . . : — Յունիս եւ յուլիս ամառնային ամիսներ են, իսկ յունվարն ու փետրվարը . . . :

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ի Կ

Ծեր Օհան դաշտ ելաւ. քանի կը շարժէր թեւերը, անոնցմէ թռչուններ թող կուտար: Օհան շարժեց չորս անգամ և դուրս արձակեց ընդամէնը տասներկու

Թուշուն : Երբ թուան գային առաջին երեքն՝ ցուրտն սկսաւ , գետերը սառեցան , մարդիկ մտեցան : — Երբ թուան երկրորդ երեքը՝ ձիւնը հալեցաւ , խոտը կանաչացաւ , գետերը բարձրացան , ծառերը ծաղկեցան : — Երբ դուրս թուան միւս երեքը՝ եղանակը տաքցաւ , տաք օրերն եկան , արտերն ու պտուղները հասան : Իսկ երբ դուրս թուան մնացած երեքը՝ փչեց պաղ քամին , սկսան անձրեւներն ու մառախուղները : — Ծերունուոյն թուշունները հասարակ տեսակէ չէին . անոնցմէ ամէն մէկն ունէր չորս թեւեր , ամէն մէկ թեւի վրայ՝ եօթը փետուր , իսկ փետուրներու մէկ կողմը սեւ էր , միւսը ճերմակ : Ամէն մէկ թուշուն , ամէն մի թեւ և ամէն փետուր իր անունն ունէր :

Ի՞նչ կը պատահի ամրան օդին զեկերուն , դաշտերուն եւ անսառնէրուն մէջ :

Ի՞նչ կը պատահի աշնան . . . :

Ի՞նչ կը պատահի ձմեռան . . . :

Ի՞նչ կը պատահի գարնան . . . :

Մ Ե Ղ Ո Ւ Ն Ե Ր

Գարունն հասաւ , արեգակը հալեցուց դաշտերու ձիւնը , հին ու դեղնած խոտերու մօտ ծլեցան դուրս եկան նորանոր կանաչ բողբոջներ , ծառերու ծիւք ծաղկեցան և փոքրիկ տերեւներ յառաջ բերին :

Ահա մեզուն ալ արթնցաւ իր ձմեռնային քնէն , սրբեց աչքերը իր բրդոտ թաթիկներով , արթնցուց ընկերները և միասին դուրս նայեցան լուսամուտէն որ տեսնեն թէ ձիւնը , սառուոյն ու հիւսիսային պաղ քամին անցեր են :

Մեզուները կը տեսնեն որ արեգակը կը փայլի ,

ամէն տեղ տաք է և լոյս . նոքա իրենց փեթակներէն դուրս կ'ելնեն և կը թռչին դէպ 'ի Ծիրանի ծառը .

« Սիրուն Ծիրանի , բան մը չ'ունի՞ս արդեօք խեղճ Մեղուներու համար . մենք ամբողջ ձմեռ անօթի ենք մնացած :

— Ո՛չ , ո՛չ , կը պատասխանէ Ծիրանի ծառը . իմ ծաղիկներս տակաւին պահուած են կոկոններուն մէջ : Գնացէ՛ք Նշենիին հարցուցէ՛ք : »

Մեղուները թուան գնացին Նշենիին քով . « Սիրելի Նշենի , արդեօք քչիկ մը բան չ'ունի՞ս սոված Մեղուներու համար :

— Վաղը եկէ՛ք , խնդրեմ , կը պատասխանէ նոցա Նշենին . այսօր իմ վրայ և ո՛չ մէկ բացուած ծաղիկ կայ . երբ ծաղիկներս բոլոր բացուին , ես մեծ ուրախութեամբ կ'ընդունիմ զձեզ : »

Թուան մեղուները կակաչի մօտ , նայեցան նորա փայլուն գլխուն , բայց նա ալ ո՛չ հոտ ունէր և ո՛չ մեղր :

Մեղուները տրտում և անօթի կ'ուզէին ետ դառնալ տուն , բայց տեսան թփի տակ քնքոյշ մութ կապոյտ ծաղիկ մը . Մանուշակն էր : Նա բացաւ Մեղուներուն համար իր կոկոնները որոնք լեցուն էին անուշ հոտով ու քաղցր հիւթով : Ճաշակեցին Մեղուները և ուրախ զուարթ դարձան տուն :

16. Տօներ

Աստուածամօր Ծնունդը : Աւետուճն : Քրիստոսի Ծնունդը : Մկրտութիւն : Տեառնընդառաջ : Ծաղկազարդ կամ Քրիստոսի Գալուստը : Զատիկ կամ Սուրբ Յարութիւն : Համբարձումն : Հոգեգալուստ : ՎարդաՎառ : Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի : Խաչվերաց . . . :

Ա. ո. ա. ծ. ն. ե. ր. : — Աղքատն ունի հաց ու պանիր, գիշերը քունը չի տանիր : — Դարբինին դանակ չը լինիր, ջուշակին՝ պատան : — Երախային ըսին՝ ինչո՞ւ կուլաս, պատասխանեց՝ խօսքս միշտ կ'անցնի, անոր համար :

Հանելուկ : — Երեք ոտքէն, մէկ մօրուքէն, կայնէր կ'ուտէ մեր հօր քէսէն :

ՎԱԽԿՈՏ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

Յովհաննէսի մայրը գաշտին մէջ խաշ հնձեց և դրաւ վառարանի վրայ որ քացիի, իսկ ինքն դրացւոյն տունը գնաց :

Յովհաննէս մթուն տուն դարձաւ, կանչեց, ձայն տուաւ, — մարդ չ'կար : Յետոյ նա ուզեց կրակ վառել, բայց երբ վառարանին մօտեցաւ, պճպճալու ձայն մը լսեց. « Կ'երևի թէ մենէ աղէկներէն է », մտածեց Յովհաննէս և վախէն սկսաւ փախչիլ : Դիպուածով ունելիքն ոտքին դիպելով՝ երեսին վրայ վար ինկաւ և ունելիքին ծայրը ճակատին զարնուեցաւ. « Վայ, մայրիկ, վայ, օգնութեան հասէք », պուռաց Յովհաննէս և

կ'ուզէր տնէն դուրս փախչիլ . բայց դուրս վազելու ատեն տրեխին ծուպը դրան տակ մնաց և Յովհաննէս փռուեցաւ սեմին վրայ և ողբական ձայնով կը պուռար . « Վայ, մայրիկ, վայ, օգնութիւն, ազատեցէք, քջերը զիս բռներ՝ թող չ'են տար : »

Այս աղաղակները լսեցին դրացիները, եկան վերուցին կիսակենդան Յովհաննէսը, բայց երբ գործին էութիւնն իմացան՝ սկսան նորա վրայ խնդալ :

Հ Ր Ա Ի Ե Ր

Եկէք, բարեկամք, եկէք,
 Արագ արագ վազեցէք .
 Դասի սեղանն պատրաստուած,
 Դասագրքերն են բերուած :
 Ժամանակ է, վազեցէք,
 Եկէք, բարեկամք, եկէք :

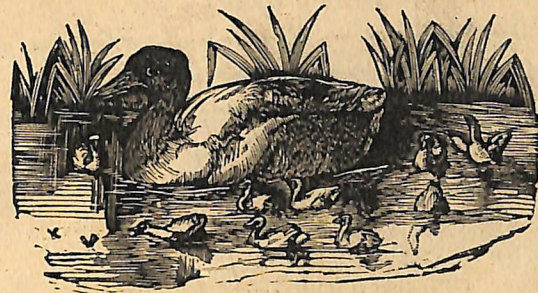
ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

(Որդին)

Հայրիկ, կը խնդրեմ,	Կանուխկեկ կ'եղայ,
Ըսէ ինձ, տեսնեմ,	Եւ ո՞ր կերթայ նա .
Ինչո՞ւ ամէն օր	Ինչո՞ւ մինչեւ ճաշ
Եղբայրս Գրիգոր	Տունը չի դառնար :

(Հայրը)

Սէքիս լոյս, եղբայրդ	Հոն կ'երթան նոյնպէս
Ամէն առաւօտ	Եւ միւս մանուկներ,
Կանուխկեկ դպրոց	Նորա ընկերներ :
Կը վաղէ կ'երթայ,	Նորա հոն կ'երթան,
Եւ մինչեւ 'ի ճաշ	Որ ուսում սովորին
Այն տեղ կը մնայ :	Եւ յետոյ բարի,
	Խելք մարդ լինին :

ՍԱԳՆ ՈՒ ԲԱԳԸ

Սագն ու Բագը զնային լճին եզերքը որ թէ քիչ մը լուացուին և թէ քիչ մ'ալ ուտելու բան գտնեն : Լուացուեցան, մաքրուեցան, յետոյ ետ դարձան և սկսան իրարու հետ խօսակցիլ :

— « Բագիկ, ըսաւ Սագը, կը տեսնե՞ս ի՞նչ շնորհ-հալի թռչուն եմ ես . ջրոյ մէջ կը լուացուիմ, օդին մէջ կը թռչիմ, գետնի վրայ ալ ման կուգամ . Ըսէ, խընդ-րեմ, ինձ նման կենդանի մ'ալ կայ աշխարհիս մէջ . ես բոլոր թռչուններու իշխանը չ'եմ :

— Ես ալ ճիշտ ասոր վրայ կը մտածէի, ընկերս, պատասխանեց Բագը . ստոյգ է թէ դուն շատ շնորհալի թռչուն մ'ես, բայց ես ալ քեզմէ վար չեմ մնար : Տես թէ ի՞նչպէս կը սուրամ ջրին երեսը, կը խաղամ փրփը-րուն ալիքներու հետ : Ի՞նչպէս կը մանեմ ջրին տակը, մանրիկ ձուկեր և ճճիներ կը բռնեմ, նորէն դուրս կու-գամ, կ'ուռիմ կը փքանամ իշխանուհւոյ մը պէս : Հա՛, հա՛, ընկերդ իմ, մենք շատ սքանչելի թռչուններ ենք : Մեզ նման շնորհքով կենդանի չ'կայ աշխարհիս մէջ : » Լճին եզերքը, ծառի մը վրայ կեցած մտիկ կ'ընէր

Սգոաւն անոնց խօսքերը : Երբոր Բաղը իւր խօսքն աւարտեց, Սգոաւն սկսաւ պոռալ . — « Այ անմիտ թըռչուններ, ինչ բանի համար կը հպարտանաք : » Կրնաս դու, Սագ, շան պէս արագ վազել :

— Աչ, պատասխանեց Սագը :

— Իսկ դու, Բագիկ, կրնաս ծիծեռնակին պէս թռչիլ :

— Չեմ կրնար, ըսաւ Բագը :

— Իսկ ձենէ որերնիդ կրնայ ձկան պէս լողալ :

Սագն ու Բագը վար կախեցին գլուխնին :

— « Ուրեմն ինչո՞ւ կը հպարտանաք : Ընկերներ, ես կը կարծեմ թէ լաւագոյն է որ մարդ մը միայն մէկ բան գիտնայ հիմնական կերպով, քան թէ շատ բաներ թերի կերպով : »

Ո Ջ Ն Ի

Աստուած ամէն անասուններուն միջոց է տուեր իրենց անձը պաշտպանելու : Գազանները ունին իրենց ժանիքները, ընտանի կենդանիք զօրաւոր եղջիւրներ, իսկ փոքրիկ սզնին ասեղնաձև փուշեր որք կը ծածկեն իւր մարմինը :

Անթի Գայլը դաշտին մէջ կը թափառէր օրին մէկը և ուտելիք կը վնասէր . յանկարծ տեսաւ փոքրիկ կենդանի մը որ կամաց կամաց առաջ կուգար . սա փշոտ Ոզնին էր : Գայլը անոր քովը վազեց : Ոզնին ժողվեց իւր մարմինը, կծկուեցաւ և տնկեց իւր փուշերը : Գայլը նեղը մնաց . մտածեց նա գէթ խորամանկութեամբ յաջողեցնել իր գործը . « Սիրուն Ոզնի, ըսաւ նա, այդ ի՞նչ գեղեցիկ կենդանի ես . ինչ սիրունիկ ոտիկներ, ի՞նչ

նազելի դունչ ունիս : Ափսոս միայն որ զգեստդ փշոտ է : Լաւ չը լինիր, ընկեր, որ գէթ փորդ այդ անպիտան փուշերով չը ծածկես : »

Ոզնին քթին ծայրը դուրս հանեց և ըսաւ . « Հանգիստ թող զիս, Գայլ, գովասանքիդ կարօտ չեմ : Փառք կուտամ Աստուծոյ որ մարմինս ծածկեր է փուշերով . եթէ այս փուշերը չըլլային, հիմա դու ուրիշ լեզուով կը խօսէիր հետս : »

Տ Ե Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Ա Ն Ա Դ Օ Թ Ք

Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո : Եկեացէ արքայութիւն քո . եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի : Զհաց մեր հանապազօր՝ տուր մեզ այսօր և թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց, և մի տանիր զմեզ ՚ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի չարէն, զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս . ամէն :

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐՈՒ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԻ ՄԷՋ)

Երես

- 37 — 1. Փետուրէ գրիչ : — 2. Հոլ (բզզան , թօպան) :
- 39 — 1. Զու : — 2. Զուր , գետ :
- 42 — 1. Մեղր : — 2. Կառքին անիւները :
- 46 — 1. Հրացան : — 2. Թուր , դաշոյն :
- 48 — 1. Սեղան : — 2. Հեշտաեռ (Սամալար) :
- 52 — 1. Կով : — 2. Փիղ : — 3. Կրիայ :
- 56 — 1. Թուղ : — 2. Յորեն : — 3. Նուշ :
- 59 — 1. Ոսկի եւ արծաթ : — 2. Ոսկի :
- 62 — 1. Բերան , աղանջներ , աչքեր : — 2. Քիթ :
- 68 — 1. Բերան եւ ատամներ : — 2. Չեռներու եւ ոտներու մասները :
- 72 — Կարգալ , գրեղ , ուտում :
- 75 — Մարդս մանկական , այրական եւ զառամեալ հասակներու մէջ :
- 78 — Արեգակ :
- 83 — Ամիսներն , եղանակներն , չաբաթներն , օրերն , գիշեր ու ցերեկ :
- 86 — Ճրագ եւ ճրագակալ :

4535

2013

« Ազգային գրադարան

NL0062825

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Ա. Տարի	3
սառաներոց զարգուրիւն (43 պատկերով)	3
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Բ. Տարի, Երեւ- սառաներոց զարգուրիւն (86 պատկերով)	5
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Գ. Տարի, Ու- բերոց զարգուրիւն (80 պատկերով)	5
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ (Ն. Տ. Ղեւոնդեան) Դ. Տարի, Հինգերոց զարգուրիւն (20 պատկերով)	5
ԹՈՒՆՑՈՒՆՈՒԹԻՒՆ (Պատկերագրոց)	5
ԲՐԵՍՈՆԵՒԵԱՆ (Մարկոսեան), 30րդ Տարգուրիւն	60
ԳԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Աւստրալիայի լեզուի (Թ. Թե- զեան), եկերոց զարգուրիւն (Ստորագրած)	
ԳԵՂԱԳԸ ՏԵՏԻՆ (Յ. Վասիլեան), 4 տետրու մէջ անկախեալ. Գրք մէկ տետրի	30
Գրին 100 տետրու	50
ԴՊՐՈՅՈՒԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱԳՐՈՒՄ տետրեր (Ստորագրած)	

Խուական թուով գնողաց դժհացուցիչ գեղջ կը
կը դանուի ամէն գրախաճառաց քով :

Կեդրոնադրեցին է

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց գրասենեակն
Դարպիս : Ս. Կոստանոսի եկեղեցի :

Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց կնիքը Հիտոլ օր
նորն անվտեր են :

Միւսոյն գրասենեկին մէջ կը լաճաւորին նաեւ
գիտութիւն (Տօք. Սափրէի) եւ նախնական ընթացաւ
Թէրզեանի, ինչպէս ապահանջում :